

SZAKDOLGOZAT

Oláh Szabolcs Balázs
Gazdálkodási és menedzsment

Gödöllő
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Gödöllői Campus
Gazdálkodási és menedzsment szak

**A koronavírus-járvány hatásai a
jászberényi kistérség vállalkozásaira**

Belső konzulens: Dr. Horváth Zoltán
egyetemi docens

Készítette: **Oláh Szabolcs Balázs**
HGDDY0
levelező képzés

Intézet/Tanszék: Agrár és Élelemiszergazdasági Intézet

Gödöllő
2023

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	4
2	Szakirodalmi áttekintés.....	5
2.1	A válság	5
2.2	Válságkezelés elmélete és válságkezelési technikák.....	7
2.2.1	John Maynard Keynes.....	9
2.2.2	Monetarizmus.....	11
2.2.3	2008-as gazdasági világválság	12
2.3	A Koronavírus-járvány okozta válság sajátosságai.....	14
2.3.1	A koronavírus-járvány hatásai a világban.....	17
2.3.2	Hatások Magyarországon.....	19
2.3.3	A Koronavírus hatásai a vállalkozásokra.....	22
3	Anyag és módszertan	24
4	Jászság bemutatása	28
4.1	A Jászság története	28
5	A Jászság a koronavírus-járvány előtt és után	31
6	A Jászság vállalkozásainak alakulása a koronavírus után	36
6.1	A Jászság koronavírus után a vállalkozások szemszögéből.....	36
7	Következtetések és javaslatok	47
8	Összefoglalás	49
	Irodalomjegyzék	51
	Mellékletek	54
	Függelék.....	64

1 Bevezetés

Szakedolgozatomban azt kívánom bemutatni, hogy a koronavírus-járvány milyen gazdasági hatásokat gyakorolt a jászberényi kistérség vállalkozásaira.

A világ összes országának szembesülnie kellett a 2019-ben kitört koronavírus-járvánnyal, melynek nemcsak egészségügyi, hanem komoly és elhúzódó gazdasági hatásai is vannak. 2022 végén a makrogazdasági előrejelzések rendkívül borúlátók.

Az Észak-Alföldi régióhoz, azon belül pedig Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez tartozó Jászság 18 települést foglal magába, és központja a kiemelkedően iparosodott Jászberény. A térségben főként a mezőgazdasági és az ipari tevékenység a számottevő, de kisebb arányban jelen van a kereskedelem, turizmus és az élelmiszeripar is.

Azért választottam ezt a témát, mivel jászberényiként kutatásommal szeretnék segíteni a környék vállalkozásainak, ezáltal a Jászságnak és a jászsági embereknek. Emellett pedig a gazdasági döntéshozóknak is szeretnék egy visszacsatolást, illetve javaslatokat megfogalmazni, ami esetlegesen nemcsak a mi térségünk javát szolgálja, hanem az ország más hasonló gazdasági környezettel rendelkező térségét is. Igyekszem olyan kérdéseket megválaszolni, mint például hogyan hatott a koronavírus-járvány a vállalkozások pénzügyi helyzetére, a foglalkoztatásra? Mennyiben változott a vállalkozások száma a Jászságban, valamint az országban? Mennyivel károsabban érintette a Jászsági Kistérség vállalkozásait a koronavírus? Milyen károkat ismertek fel és oldottak meg a vállalkozások?

A szakdolgozatban vizsgálni fogom a járvány előtti és a járvány során keletkezett főbb mutatókat, melyek az adott vállalkozások helyzetét mutatják, majd kérdőíves vizsgálatot is végzek, mellyel alátámasztani, megerősíteni kívánom a gazdasági mutatókat. Emellett a kérdőíves vizsgálat eredményeit elemezve javaslattétellel is szeretnék élni, hogy milyen beavatkozások vagy módosítások lennének szükségesek a kormányzat részéről. A kérdéseket elsősorban a kormány válságkezelő és enyhítő megoldásairól, a pályázati és fejlesztési lehetőségekről, valamint vállalatoknál dolgozó munkaerő helyzetéről fogalmaztam meg.

Szakedolgozatomban az irodalomfeldolgozásban általánosságban bemutatom a koronavírus vállalkozásokra gyakorolt hatását, a válságot, mint gazdasági eseményt. Az elemző részben bemutatom a jászberényi kistérséget, majd a vizsgált vállalkozásokat és azoknak a gazdasági mutatóit, illetve ezeket a mutatókat összevetem a kérdőíves kutatás eredményével. Ezt követően értékelem a vizsgálatot és javaslattételeket fogok megfogalmazni.

2 Szakirodalmi áttekintés

2.1 A válság

Lányi szerint a válság egy káros gazdasági esemény, amely a termelés, a forgalom, a fogyasztás, avagy a kereslet zavaraiából adódik, és az értékek megsemmisülését vonja maga után. Minden esetben szükséges a gazdálkodó egyéneknek számítani a más gazdálkodó szervezetek tevékenységére, ezen tevékenység figyelemmel kísérése a munkamegosztás rendszere. Ha azon számítások, amelyek a más gazdálkodó szervezetek cselekedeteire vonatkozóan nem a várakozásoknak megfelelőek, akkor keletkeznek olyan zavarok, melyek befolyásolják a tevékenységünket, azonban nemcsak a saját, hanem a gazdálkodás más szereplőire is hatást gyakorolnak – ezt nevezhetjük válságnak. A gazdasági életben a különböző tevékenységeknek mindenképpen az egyensúlyra kell törekedniük, vagyis egymással megfelelő arányban kell lenniük. Gondolunk itt arra, hogy a termelésnek (kínálatnak) a fogyasztás (kereslet) mértékéhez és irányához kell alkalmazkodnia, a forgalomnak pedig a termelés (kínálat) és fogyasztás (kereslet) szolgáltatásban kell állnia. Amennyiben a gazdasági tevékenységek valamelyike nagyobb arányú működést fejt ki, mint amekkorára a többi ágak szüksége van, vagy ellenkezőleg, nem képes a többiek szükségleteinek megfelelni, akkor ez az aránytalanság valamelyik gazdasági körben vagyoni veszteségeket okoz. Kialakulási okaik szerint megkülönböztetünk termelési, hitel-, pénz-, forgalmi és üzérkedési válságokat. Elterjedésüket tekintve pedig vannak helyi, országos és világválságok. (Lányi, 1897)

Az elemzésközpont tanulmánya szerint a válság egy időszakot ölel fel, ez időszak alatt az adott ország gazdasági teljesítményében visszaesés érzékelhető. A visszaesés mértéke határozza meg a válság erősségét, nyilván egy komolyabb visszaesés egy erőteljesebb válságot eredményez, például Görögország válsága, ami a 2010-től kezdődő időszakban tovább gyűrűzött. Az euroövezethez való csatlakozás előtt a görögök államadóssága 104,4 % volt. Egyértelmű, hogy egy ország gazdasági válsága negatívan érinti az államot, a versenyszektort, valamint a fogyasztókat is. Ez egy gyűrűző hatás, ami akár kritikus méreteket is ölthet. Egy-egy gazdasági válság során a gazdaság számos területén mérhetünk visszaesést. Néhány fontosabb mutató például:

- GDP
- GDI
- Ipari termelés

- Foglalkoztatottság
- Kiskereskedelmi áruforgalom

Természetes módon egy gazdaság működésében is vannak jobb és rosszabb időszakok, ugyanúgy része a recesszió, a visszaesés, mint a növekedés avagy degresszió. A recesszió tulajdonképpen a gazdasági növekedésben végbemenő korrekciók összessége, úgy mondván a gazdaság megtisztulása érdekében szükséges folyamat. A megtisztulás alatt a szükségtelen szolgáltatásokat, vagy értelmetlen termeléseket végrehajtó gazdasági szervezetek csődbe mennek, befejezik tevékenységeiket. Ezen recessziós időszakok a hosszú távú növekedést hivatottak előidézni. (elemzeskozpont.hu, 2023)

Erdős Tibor értekezésében a Keynes-i elmélet szerint a válság szintén egy olyan tényező a gazdaságban, amely erőteljesen negatív hatást gyakorol a pénzpiacra, a fogyasztásra, a tőkére. Az elméleteit mind gazdasági mind pedig politikai oldalról megfigyelte. Elmélete szerint egy válság kialakulása után mindenképpen szükséges az állami beavatkozás. Az államoknak a GDP-n (bruttó hazai termék) keresztül szükséges megközelíteni a recesszió időszakát. Elmélete szerint is a recesszió a megtisztulás időszaka, azonban ezt szükséges kordában tartani az állami beavatkozásokkal. (Erdős, 1996)

Lányi Bertalan a válságok típusait tekintve több oldalról is megközelíti azok tipizálását. Az érintettség szerint szétválaszthatjuk az egyéni-, közösségi-, országos-, regionális- és globális válságot. A válság időtartama szerint beszélhetünk gyors, ciklikus és elhúzódó válságról. A válság okai viszont rendkívül változatosak lehetnek. Megkülönböztetünk például termelési-, hitel-, pénz-, olaj-, forgalmi-, üzérkedési-, migrációs-, stb. válságot. (netfolio.hu, 2009) (Lányi, 1897)

Végezetül elmondható, hogy a válság, vagyis inkább a recesszió egy szükséges rossz a hosszútávú gazdasági növekedés érdekében. Véleményem szerint a recesszió megfelelő keretek között tartása az állami beavatkozás mellett a gazdasági szereplők feladata is. A megfelelő intézkedések meghozatalával a recesszió élénkítő hatással van a gazdaságra, azonban nem szabad engedni, hogy ezen tisztító hatás túlzottan erőre kapjon, például egy világot érintő járvány alatt és után. A válság következtében az államoknak meg kell találniuk a sajátos intézkedéseiket, amely segíti a gazdasági szervezeteiket, valamint a fogyasztókat. Nagyon fontosak a mérséklő hatású intézkedések a foglalkoztatásban, hiszen a fogyasztók a megkeresett javadalmaikat csak akkor tudják a megfelelő szektorba investálni a fogyasztással, ha a szükséges mennyiségű fizető eszköz a rendelkezésükre áll.

2.2 Válságkezelés elmélete és válságkezelési technikák

A válság tehát egy olyan tényező a vállalkozások életében, amely rövidtávon zavarokat okoz, de a hosszú távú gazdasági növekedéshez elengedhetetlen. Nagyon fontos, hogy a különböző válságokat miként érzékeljük, érdemes ezek előre jelzéséhez olyan szakemberek bevonása, akik felismerik és kezelni tudják a válság okozta zavarokat. Itt jegyezném meg, hogy a megfelelő szakértelemmel rendelkező menedzsment képes lehet a zavarok figyelemmel kísérésre és esetleges elhárítására. A válságok megakadályozására, avagy kezelésére érdemes válságmenedzsmentet alkalmazni. (Bartalkovics, 2015)

A válságmenedzsment arra hivatott, hogy esetleges válság kialakulásánál reagálni lehessen a gazdasági zavarokra. A válságmenedzsmentnek öt típusa van:

- nemzetközi szintű válságmenedzsment,
- nemzeti (állami) szintű válságmenedzsment,
- regionális (kerületi, járási) szintű válságmenedzsment,
- helyi (község, szervezet, intézmény) szintű válságmenedzsment,
- egyéni szintű válságmenedzsment

A válságmenedzsment folyamatában szükséges néhány lépés elvégzése, amely meghatározza a válságkezelés technikáját:

- a) problémák okainak és nagyságának a megállapítása
- b) a vállalat üzleti és pénzügyi helyzetének értékelése
- c) a tevékenység folytatására való alkalmasság és képesség felmérése
- d) változtatások meghatározása a felállított célok elérése érdekében
- e) a vállalat további működéséhez szükséges pénzeszközök meghatározása

A válságnak eltérő típusai lehetnek, melyek kisebb-nagyobb zavarokat okoznak a gazdasági szektor számára. A válságtípusok csoportosíthatók a vállalatot érintő típusok szerint, avagy a válság jellege szerint, de a beavatkozás időbelisége szerint is. Ebből kifolyólag a válság elemezhető, mérhető, így ki lehet választani a beavatkozás milyenségét, mértékét és idejét is. A vállalatot érintő válságok lehetnek:

1. **Piaci válság:** ekkor az értékesítéseket érinti a válság, ilyenkor a gazdálkodó szervezetek árbevétele mutat csökkenést és esetlegesen nem éri el a fedezeti pontot sem. Ilyenkor a vállalkozás a megtermelt javakat nagyobb mennyiségben kínálja piacra, mint abból az arra keresletet biztosító fogyasztók vásárolni szeretnének.

- Ilyenkor véleményem szerint érdemes a keresletet élénkíteni, például a bérek emelésével, vagy adók csökkentésével. (Csaba, 2018)
2. **Műszaki- technikai válság:** ezen válságtípusnál általában a fogyasztók, a termék vagy az azt előállító technológia elavultsága miatt esik vissza a fogyasztás. Ezekben az esetekben érdemes a gazdálkodó szervezetnek egy megújító folyamatot beindítani, ami a terméket vagy az általa alkalmazott technológiát érinti. Emiatt elengedhetetlen egy vállalkozás esetében a folyamatos kutatás, fejlesztés a piac folytonos elemzése. (Csaba, 2018)
 3. **Szervezési – gazdálkodási válság:** melykor a vezetés vagy a felmerülő problémamegoldás nehézségei gerjesztik a válság kialakulását. Ezen okok sokfélék lehetnek, a késői reakció egy-egy külső hatásra vagy a belső folyamatokban lévő felesleges dokumentáció. Ide sorolhatjuk a szervezeti felépítés nem megfelelő kialakítását, vagy a kommunikációs hiányokat is. Ilyen esetekben a vállalkozás meglehetősen nehezen reagál a külső változásokra. Ezeknél javasolható a szervezeti felépítés átalakítása, esetlegesen a válságmenedzsment. Nagyon fontos felismerni a vezetőségnek a változtatás szükségességét, intézkedéseket tenni a javulás érdekében. (Katits, 2000) (Bartalkovics, 2015)
 4. **Pénzügyi válság:** az ilyen típusú válság véleményem szerint az egyik legveszélyesebb. Ezekben az esetekben a vállalkozás pénzügyi, likviditási mutatói romlanak, amelyek által a többi mutató is nagymértékben romolhat. Általában a többi válságtípust követi a pénzügyi válság, értelemszerűen, ha nem cselekszünk időben, akkor következhet be. Szélsőséges esetekben kialakulhat a többi válságtípustól függetlenül is, ilyenkor figyelniünk kell a válságra utaló jelekre. (Bartalkovics, 2015)
 5. **Emberi válság:** ezen válságok esetében az elszenvedőket értjük, ilyenkor bekövetkezhetnek tömeges elbocsátások, esetlegesen átalakítások. A befektetők szemszögéből a befektetések értékének csökkenése, esetlegesen elvesztése is. (Csizmadia & Illéssy, 2020)

A tipizálást folytatva beszélhetünk jellegük szerinti csoportosításról:

1. **Elszigetelő válságról:** melykor is a válság kezelésére elegendő könnyebb és gyorsabb megoldásokat találni. Az ilyen típusú válságot a szervezeten belül könnyen be lehet azonosítani, így a kilábalás is rövidebb időt vehet igénybe. (Katits, 2000)
2. **Lappangó válság:** ilyenkor mondhatni látens válság alakulhat ki, ezek külső érintettek által nem érzékelhetőek, viszont alakulhat ki nyílt válság is, melyek már

nemcsak a szakértők figyelmét, de a stakeholderek figyelmét is felkeltik. Az ilyen típusú válságok általában árfolyamkockázatok miatt alakulnak ki. A devizában mozgó vállalkozások számára veszélyes az árfolyamkockázat, hiszen, ezen vállalkozások hazai valutában realizálják árbevételeiket, így a devizapiacra könnyen eladósodhatnak. (Katits, 2000)

3. **Lassan kialakuló válság:** ezen típust a legkönnyebb észre venni, hiszen ezen válság lassú, előre látható, úgynevezett szakaszos kialakulású. A vállalkozások időben és lépésenként tudnak felkészülni a kezelésére. (Csaba, 2018)
4. **Stratégiai válságok:** ezen típusok a hosszú távú célokra vannak hatással. Minden vállalkozás számára fontos a jól megfogalmazott stratégiai terv, ami ma készül és a jövőről szól, emiatt érdemes kiemelt fontosságú feladatok között nyilvántartani a stratégiánkat. A válságtípuson belül beszélhetünk még operatív válságról. Ezen veszélyek következménye nem egyértelműen igényel stratégiaváltást, inkább a napi működést veszélyeztetik, melyeket rövidtávon meg lehet oldani esetlegesen átszervezésekkel vagy a piac szűkülését előre érzékelve megfelelő lépésekkel. (Székely, 2009)

A válságok időbeli beavatkozás szempontjából két csoportra oszthatók. Ezek sorra:

1. **Látens válság:** amely hasonlít a fent említett lappangó válsághoz, itt a beavatkozás lokális, külső szemlélő által nem érzékelhető a válság hatása. A megfelelő menedzseléssel ezeket gyors beavatkozásokkal a vállalkozás könnyedén át tudja vészelni. Ilyen esetekben a vállalatban belül egy bizonyos terület szenved a válság hatását. (Katits, 2000)
2. **Kifejlett válság:** ami már a külső érintettek számára is érzékelhető, például késünk a megrendelések teljesítésével. Ilyen esetekben a vállalkozásban szükséges az azonnali beavatkozás, gyors és hatékony válságkezelésre van szükség, hogy ne veszélyeztessük a hosszú távú működést. Ezen válságok esetében a vállalkozáson belül már két vagy több alrendszer érintett a külső negatív hatásokban. (Csaba, 2018)

2.2.1 John Maynard Keynes

Fontosnak tartom ismertetni a válság szakirodalmában Keynes munkásságát. Keynes a 20. század egyik legkiemelkedőbb közgazdásza volt, munkássága során több saját elméletet állapított meg és dolgozott ki. Az általa megállapított ismereteket és modelleket a mai napig alkalmazzák gazdaságelemzések területén. A nevéhez fűződik a keynesianizmus, más néven

Keynes-i elmélet vagy modell, ami valójában az állami beavatkozáson alapuló gazdaságelmélet a válságok kezelésére.

Erdős Tibor összefoglalta a nagy gazdasági világválságról szóló Keynes-i értekezéseket. Az 1929-ben bekövetkezett nagy gazdasági világválságként ismert visszaesés, melyet a modern közgazdasági elmélet részletesen vizsgált, az 1929. október 29-i „fekete kedd” tőzsdei összeomlással vette kezdetét. A válság a világ számos országában pusztító hatást fejtett ki, melynek eredményeképpen csökkentek a jövedelmek és az adóbevételek, megugrott a munkanélküliségi ráta. Visszaesés következett be a nehéziparban és a terményárak csökkenése miatt a mezőgazdaságban is. A válság jelenségei rácaffoltak a klasszikus elméletre, és rendkívüli változást idéztek elő a közgazdasági gondolkodásban.

John Maynard Keynes fő művében a foglalkoztatás, a kamat és a pénz általános elméletében megkérdőjelezte azt a meghatározó álláspontot, hogy a kapitalista gazdaság mindig a teljes foglalkoztatás elérésének az irányába halad. Elképzelését a gyakorlati tapasztalatok eredményezték, azonban következtetését elméleti úton is bizonyította. A munkavállalók jelentős része nem teheti meg, hogy munkakínálatán rugalmasan változtasson, akkor sem, ha a munka határhaszna elmarad annak határáldozatától, ezért a reálbérek esése nem feltétlenül jár a munkakínálat csökkenésével. Szabad kapacitások és munkanélküliség mellett a kibocsátás szintjét pedig az aggregált kereslet határozza meg, így miután nagyobb kereslet mellett a rugalmasan alkalmazkodó árak emelkedni fognak, ezért magasabb nyereséggel lehet termelni, vagyis nagyobb lesz a kínálat is. A csökkenő kereslet mellett az árak is alacsonyabbá válnak, és kevésbé jövedelmezővé teszik a termelést, amely így a kínálat csökkenésének irányába hat. Tehát a kínálat mindig igazodik a kereslet színvonalához, vagyis a kereslet mindig megteremti a saját maga kínálatát. Mivel a költségvetési politika az aggregált kereslet változtatásának egyik hatékony eszköze, így ennek okán Keynes nagy szerepet tulajdonított az állami beavatkozásnak, amely lehetővé teszi a teljes foglalkoztatás elérését. Elkerülhetőnek tartotta a válságokat az anticiklikus állami gazdaságpolitika és ennek multiplikátor hatása révén, vagyis a kiegyenlített költségvetés mellett az állami kiadások növelése a nemzeti jövedelemben azonos mértékű növekedést eredményez, ez az úgynevezett egyensúlyi költségvetési multiplikátor. Deficitos költségvetés esetén azonban a nemzeti jövedelem növekedése többszörös lehet, mivel a költségvetési kiadásokat nem kell teljes mértékben adókkal finanszírozni, így a lakosságnál maradó jövedelem egyértelműen nagyobb lesz. Keynes szerint a teljes foglalkoztatottság esetén elérhető nemzeti jövedelemhez viszonyított kibocsátási rés megszüntethető a költségvetés deficitjének kialakításával vagy növelésével, vagyis a kiadások emelésével

és/vagy az adók csökkentésével. Inflatorikus környezet ellenkező irányú műveletet igényel, ezért vagy szufficites költségvetést kell kialakítani, vagy a deficitet kell csökkenteni. (Erdős, 1996) (Keynes, 1936) (Bartalkovics, 2015)

Mellár Tamás 2010-be foglalkozott a 2008-as válsággal és össze vetette a hasonlóságokat az 1929-es Világválsággal. Ennek eredményeként állapította meg, hogy az 1929–1933-as válság méretében és kialakulásában is sokban hasonlított a 2008-as jelzálogpiacról kiinduló válsággal. A pénzügyi spekuláció elterjedése, a lakosság és a vállalati szektor eladósodása idézte elő a pénzügyi rendszerek összeomlását mindkét esetben. Az 1950-es, '60-as évekre a keynesi tanokon alapuló keynesianizmus, vagyis az aggregált kereslet szerepének elsődlegessége általánosan elfogadott és elismert gazdaságpolitikai modellé vált, amely megfelelő elméleti alapot nyújtott az állam aktív gazdasági szerepvállalásának alátámasztásához. A közgazdasági gondolkodás elfogadta, hogy a magángazdaság nem képes önkorrekcióra, és a kormányzatnak komoly szerepe van a kereslet szabályozásában. Ennek oka a piac instabil, nem egyensúlyi, és nem önszabályozó jellege, amely ellentétben állt a klasszikus-neoklasszikus modell felfogásával, melyben a jövő kiszámítható, a várakozások és a tények minden időpillanatban adottak tekinthetők. A keynesi modell szerint az állam a fiskális és monetáris politika eszközeivel képes korrigálni a piac tökéletlenségeit, valamint a gazdasági egyensúlyt társadalmi optimum közelében tartani (Mellár , 2010) (Bartalkovics, 2015)

2.2.2 Monetarizmus

A monetarizmus a nemzetgazdaság legstabilabb összefüggésének a pénz keresleti függvényét tekinti. Ez valójában a keynesiánus gazdaságpolitikákkal együtt járó magas inflációval szemben kialakult irányzat, ami szerint az infláció monetáris jelenség. Magyarországon is monetáris politika van, ami a kamatkondíciókkal gyakorol hatást a makrogazdasági működésre. (Bartalkovics, 2015)

A monetarizmus ismertetésével foglalkozó Milton Friedman és Anna Schwartz következőket fogalmazta meg. A monetarista gazdaságfilozófia szerint a pénzügyi rendszer alapvetően stabil, a válság megoldása a „laissez faire”, vagyis a piaci mechanizmusok szabadjára engedése, mely alapján a klasszikus teória „láthatatlan keze” újra helyreállítja az egyensúlyt. Ez visszatérést jelentett az Adam Smith-féle klasszikus közgazdaságtani nézetekhez. A monetaristák vitatják a fiskális politika hatásosságát és emellett a pénzmennyiség elsődleges szerepét emelik ki a gazdaságpolitika eszköztárában, Az elmélet

hívei szerint – a keynesiánus tanokkal ellentétben – az inflációt nem aktív kereslet szabályzó intézkedésekkel, hanem a pénzkereslethez igazodó és előre kiszámítható pénzkínálattal kell kontrollálni. A monetarizmus nézetei szélesebb körben az 1970-es évek olajár-sokkjait, valamint a Bretton Woodsi árfolyamrendszer összeomlását követően terjedtek el, melykor is a keynes-i gazdaságpolitika nem volt képes a növekvő munkanélküliség és az infláció megakadályozására, s ez megrengette az elmélet vezető szerepét. Egyszerre jelentkezett az árszínvonal-emelkedés, és a gazdasági visszaesés. A közgazdászok egy része úgy vélte, hogy a gazdasági problémák legfőbb forrása nem a munkanélküliség, hanem az infláció. A keynesiánizmus bírálói az úgynevezett chicagói iskola képviselői voltak, akiknek alapvető közgazdasági elve a piacgazdaság liberalizálása, a csekély kormányzati beavatkozás, az alacsony adók, a minimális költségvetés szorgalmazása, és a pénzmennyiség szabályozásának - a monetáris politikának - az előtérbe helyezése. A monetaristák a magánszektor stabilitásából kiindulva elvetik az állami stabilizációs politikát, mind monetáris, mind pedig fiskális oldalról. A monetarista elmélet szerint az inflációt minden esetben a pénzmennyiség túlzott növekedése okozza, így a monetáris politika elsődleges célja a pénzmennyiség szabályozásán keresztül az árstabilitás fenntartása. Friedman a pénzmennyiség előre rögzített szabályok szerinti növelését szorgalmazta, amely szerint a forgalomban lévő pénz mennyiségét egy konkrét inflációs cél kitűzése alapján ismert makrogazdasági és pénzügyi mutatók alapján határoznák meg. A monetaristák szerint a pénzmennyiség bővítése az aggregált kereslet növekedéseként jelentkezik a gazdaságban, így ez a gazdasági teljesítmény szabályozásának legjobb eszköze. Ez a modell élesen szemben állt a keynes-i elmélettel, amelyben az aggregált keresletet a kormányzati kiadások növelésével, vagyis a fiskális politika segítségével lehet befolyásolni. Friedman és Schwartz szerint a nagy gazdasági világválság oka a pénzkínálat jelentős csökkenése volt. (Friedman & Schwartz, 1963) (Bartalkovics, 2015)

2.2.3 2008-as gazdasági világválság

Véleményem szerint fontos kitérni korunk egyik legmaghatározóbb válságára, a 2008-as nagy gazdasági világválságra. A válság kiemelkedően komoly zavarokat okozott a világ számos államában.

Mellár Tamás szerint a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság jelenleg a legnagyobb válság, amely sújtotta a világgazdaságot. Kiváltó oka egy globális pénzügyi válság,

előzménye az USA-ban kialakult jelzáloghitel-válság volt. A 2006-ban kezdődő ingatlan – és bankszektorból elinduló, változó intenzitású pénzügyi válság Európát is elérte. 2007-ben közel 1 millió 300 ezer ingatlan került elárverezésre, így a főbb bankok közel 435 milliárd dolláros veszteséget tudhattak maguknak. Ekkora pénzkiesés egyértelműen hatással volt a világ más részeire is, 2009-re az Európai bizottság adatai szerint a gazdasági növekedés 0,1 %-ra esett vissza. A válság okai a következők voltak:

- Az USA jegybankja alacsonyan tartotta az alapkamatot, ami a hitelek és jelzáloghitelek számát növelte.
- Az USA jelzáloghitel felvételének feltételei szinte megszűntek, mindenféle komolyabb előbírálattal nélkül lehetett hozzájutni a hitelekhez.
- A bankok közötti verseny miatt egyre több olyan adós jutott hitelhez, akinek likviditási mutatói kritikusak voltak, banki nyelven megbízhatatlanabbak voltak.
- A bankok olyan konstrukciós lehetőségeket állítottak, amivel a befektetők által újabb pénzt kreáltak a rendszerbe, ami később nem várt következményekkel járt.

(Bartalkovics, 2015)

A 2006-ban tetőző ingatlanárak miatt visszaesett a hitelfelvevők száma, ennek következtében az ingatlan értéke rohamosan zuhanni kezdett, ezáltal a bankok tulajdonképpen elvesztették tőkéjüket, a befektetési piacon nem tudták finanszírozni a meglévő normál befektetéseiket sem, így hitelekre szorultak. A piacról eltűnt a felvásárló erő is. (HVG.hu, 2018) (Mellár, 2010)

A gazdasági növekedés negatívba csapott át, így csökkent az értéke a nyugdíjpénztáraknak és az értékpapíroknak is. Nehézkessé vált a hitelezés, majdnem teljesen megszűnt, csökkent a fogyasztás és a termelés, nőtt a munkanélküliség. Az intézkedések érdekében a bankokat feltőkésítették, és hogy elkerüljék az 1930-hoz hasonló válságot, mesterségesen alacsonyan tartották a jegybanki alapkamatokat. Az elmélet az volt, hogy ezáltal beindul a gazdasági fellendülés, ez azonban újabb eladósodáshoz vezetett. Ezután volt szükséges a mesterségesen indikált infláció, hogy csökkenthessék az adósságok mértékét. A válság legfőbb oka, hogy a hitelpiac telítődésének következtében a másodrendű adósok is hitelhez juthattak. Ez a válság gyorsan tovább terjedt más ágazatokra is, ezzel egy komoly világgazdasági válságot okozott. (Mellár, 2010) (elemzeskozpont.hu, 2023)

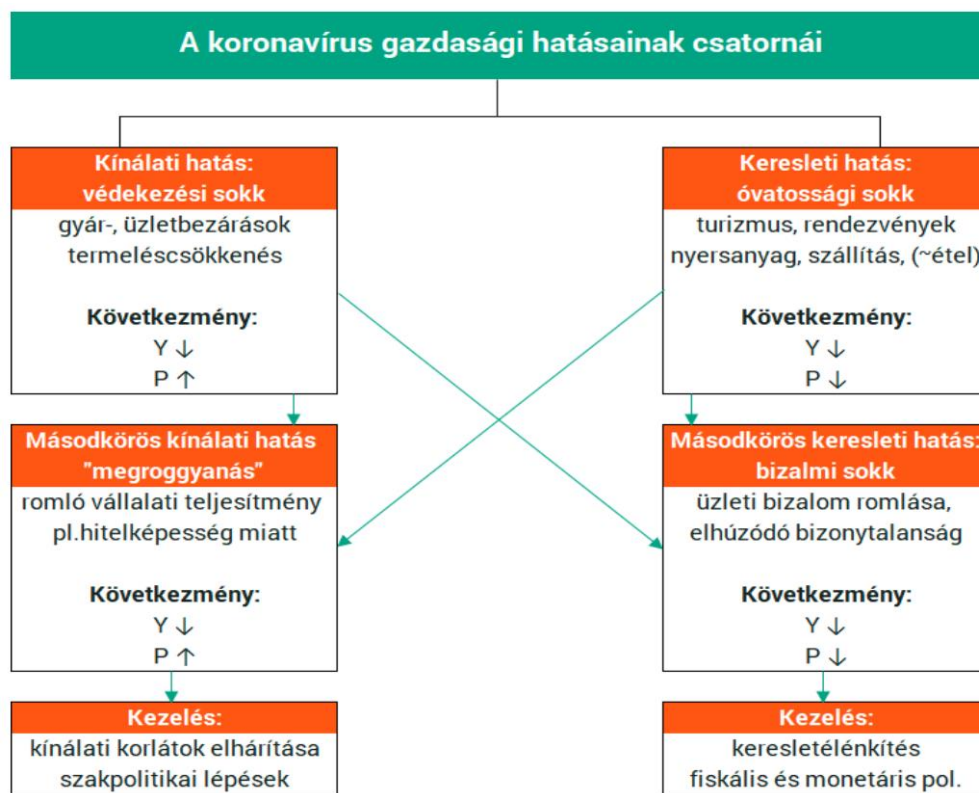
2.3 A Koronavírus-járvány okozta válság sajátosságai

A koronavírus gyakorlatilag egyik napról a másikra megváltoztatta a munkaerőpiac struktúráját. A globális járvány rendkívül negatív hatással volt a gazdaságra és a munkahelyek biztonságára egyaránt. Már most láthatjuk, hogy ennek tartós következményei lesznek és az erőviszonyok nagymértékben át fognak alakulni a piacon. Vannak olyan ágazatok, vállalatok és munkavállalók, akik profitálhatnak a járvány hatásaiból és következményeiből, azonban több olyan iparág lesz, ahol súlyos károkat fognak szenvedni az egyes szervezetek. A negatívan érintett területeken dolgozó emberek elveszítik a munkahelyüket és rendkívüli nehézségekbe ütköznek az új munkahely megtalálásában. (Kelly, 2020)

Általánosságban országtól függetlenül elmondható, hogy a gazdaságra jelentős hatással bírnak a járvány elleni kormányzati intézkedések is. Ebből következik, hogy a munkanélküliség megnő, bezárnak az üzletek, a vállalatok becsődölnek, a hitelfizetések bedőlnek, a piacot kiszámíthatatlanság fogja jellemezni és a pénzügyi sebezhetőség érződni fog. Az államok próbálnak olyan intézkedéseket bevezetni, hogy azokkal el tudják kerülni a sorozatos csődöket, bértámogatásokat nyújtanak a bajbajutott dolgozóknak, a pénzügyi rendszert stabilizálni, a kiemelten veszélyeztetett szektorokat támogatni tudják. (Stop The Traffik, 2020)

Madár István szerint a koronavírus-járvány gazdasági hatásai elsősorban nem a betegség közvetlen egészségügyi következményeiből, hanem a vírus terjedésének megakadályozására tett gazdasági lépésekből fakadnak. A széles körű járvány elkerülése érdekében személyek mozgását és találkozását korlátozó szabályok születtek. Az utazási tilalmak, karanténok gyárbezárásokhoz, szolgáltatások leállításához, ellátási nehézségekhez, a globális értékláncok akadályozásához vezetett. Ezt a jelenséget kínálati sokknak nevezzük. A gazdaság teljesítménye (Y) azért esik vissza, mert a termelési és értékesítési folyamat akadályokba ütközik. Az ilyen típusú sokkhatások önmagukban az árak (P) emelkedését idézik elő, hiszen a változatlan kereslet kevesebb és/vagy magasabb költségű kínálattal találkozhat. Az elsődleges kínálati sokk esetében meg kell jegyezni, hogy a járvány lecsengését követően a hatás gyorsan eltűnik és a termelés helyreáll. Sőt, ha a kereslet eközben nem sérül, a kiesett termelés egy része pótlódik. Főképp az ipari ágazatokban lehet jellemző ez a kínálati korrekció. A keresleti sokk értelemszerűen a keresletre hat, tehát a kereslet csökken. A közlekedési szolgáltatások, a turizmus, a vendéglátás, a rendezvényszervezés iránti érdeklődés az emberek óvatossága miatt jelentősen megcsappan. Ennek következménye a

gazdasági aktivitás (Y) és az árak (P) csökkenése. Az elsődleges keresleti sokkhoz sorolják a szállítási szektorban, valamint a nyersanyag-piacokon a kieső termelés hatására csökkenő keresletet. (Madár, 2020)

1. ábra A koronavírus gazdasági hatásainak csatornái

Forrás: (Madár, 2020)

Ezekben az esetekben a gazdaságoknak megvan a saját maguk eszköztára és a kieső keresletet a fiskális és a monetáris politika eszközeinek segítségével próbálják pótolni. A költségvetés többletkiadásokkal és adócsökkentéssel reagálhat, a monetáris politika pedig a kamatok enyhítésével. (Madár, 2020)

A koronavírus-járvány egyszerre idéz elő kínálati és keresleti sokkot a gazdaságban. A legoptimistább forgatókönyv szerint a világgazdaság a kínálati és keresleti sokkok enyhe első körös hatásával túllendül a járványon. Azonban, ha az ideális helyzettől elrugaszkodunk, valamint azt vesszük alapul, hogy a járvány elhúzódik és tovább tart a bizonytalanság, akkor az üzleti bizalom romlása a fogyasztási és a beruházási keresletet csökkentheti, ami a gazdasági teljesítmény további, szélesebb körű visszaesését hozhatja magával. A termelési zavarok, a gyenge konjunktúra kikezdi a vállalati gazdálkodás stabilitását, a termelékenység gyarapodása elakad, a kieső bevételek az eladósodott cégeket a fizetéképtelenségig sodorhatják és megszorodhatnak a tömeges elbocsátások. (Madár, 2020)

Egyértelműen kijelenthető, hogy a COVID-19-járványból fakadó válság teljesen felkészületlenül érte a vállalkozásokat, szinte minden államban, köztük Magyarországon is. Egyes források azonban arról nyilatkoznak, hogy ez nem váratlan, s hasonló járványokra számíthatunk a későbbiekben is. Véleményem szerint azonban ez volt az utóbbi idők legkomolyabb válsága az egészségügyi járvány miatt. Korábban például a H1N1 is világ szinten terjedt, viszont közel sem okozott akkora károkat a gazdaságban, mint a COVID-19.

Juhász Péter és Szabó Ágnes tanulmánya szerint nagyon fontos a pandémia okozta kockázatok vizsgálata, melyek azonosításával, rendszerezésével az eredmények később fontosak lehetnek a kockázatelemzések esetében. Maga a pandémia-hatás egyértelműen országonként eltérő hatást váltott ki, ez köszönhető a kulturális és gazdasági különbségeknek is. A válság kezelése ágazatonként is eltérő volt, ám jelentkeztek olyan új kockázatok is, melyeket meg kellett tanulni kezelni. A kockázatok a pandémia alatt nemcsak negatív, de pozitív hatást és képesek voltak kifejteni, itt gondolhatunk az online kereskedelem fejlődésére. Érdekes a vállalkozásoknak vállalati kockázatkezelési rendszert kiépíteni, ami hozzájárul a vállalkozás értékének növeléséhez. Azonban az ilyen rendszer kiépítése és alkalmazása belépési korlátot állít az adott ágazatba újonnan érkező vállalkozások számára. A fejlett gazdaságokon kívül más fejletlenebb országok gazdaságára is igaz, hogy ezen szervezeti egység létrehozása előnyös lehet a szervezetek számára. A vállalkozásoknak a kockázatokot érdemes csoportosítani, és halmazokba rendezni. A kockázatok tipizálása több szempont szerint lehetséges:

- Eredetük szerint
- Megjelenési formájuk szerint
- Hatásuk alapján
- Következményeik szerint

Ezek alapján megállapíthatjuk például, hogy a kockázatok következtében kialakításra került a legtöbb vállalkozásnál a távmunka szélesebb körű elterjedése, ez serkentette a különböző informatikai eszközök beruházását, ezáltal a piaci kereslet bővülését. Az informatikai eszközök bővítése a szoftveres eszközök fejlesztését is igényelte, ezáltal az adatvesztések és külső informatikai támadások kiszűrését is fokozta, emellett megnövekedett az informatikai képzések iránti kereslet is. (Juhász & Szabó, 2021)

A kereslet is megváltozott, az elosztások bizonytalansága folyamatos kihívást jelentett a vállalkozások számára, mondhatni kiszámíthatatlan lett, ezeket nehezebb volt kezelni. A termelési kapacitások újraelosztása többletköltséget jelenthet a vállalkozásoknál,

ami előrevetíti a likviditási és jövedelmezőségi mutatókat is. A járvány kirobbanásakor a háztartások többségében a felhalmozásra törekedtek, felvásárlási hullám indult meg. Ez bizonyos árucikkek esetében kereskedelmi hiányt váltott ki, nehéz volt ezekhez hozzájutni. A kereslet ilyen mértékű növekedése nemcsak a hazai, de a nemzetközi vállalkozásoknál is komoly problémákat okozott. A pandémia alatt bizonyos ágazatok fejlődésnek, növekedésnek indultak. Itt említettem már például az online szállítások térnyerését, amely komoly fejlődést mutatott az élelmiszerágazatban is. Az építőipar és barkácsszektor komoly keresletnövekedést mutatott, hiszen elindultak különböző otthonfelújítási projektek. Ezek mutatókban is kifejezhetőek az elemzések szerint, 9,2 százalékkal emelkedett a szektor árbevétele. Ha mélyebben megvizsgáljuk, akkor a barkácseszközökön belül a festékek és az ezekhez kapcsolódó eszközök 37,6 százalékos növekedést mutattak. A kertészeti eszközök és bútorok esetében ez a növekedés közel 20 százalékos volt. A kutatások szerint az olyan ágazatok, mint például az élelmiszeripar, a szállodaipar, a turizmus vagy a szórakoztatóipar már inkább károkat szenvedett el, ezen ágazatokban inkább csökkenés volt realizálható. Ezek közül is a turizmus, valamint a szórakoztatóipar volt a legkiszolgáltatottabb, a színházakba váltott jegyeket, vagy éppen a könnyűzenei koncertek szervezett programjait lemondták, azonban a fogyasztók vagy nem kérték vissza a megváltott jegyek árát, vagy egy másik alkalommal tudták ezeket felhasználni. (Juhász & Szabó, 2021)

A fentebb felsorolt ágazatok mellett a termeléssel foglalkozó vállalkozások is megszenvedték a COVID-19 keresletcsökkentő hatását. Emiatt elmondható, hogy nemcsak a kereslet esett vissza, hanem a bérek és jövedelmek is bizonyos mértékben csökkentek. A vállalkozásoknak nem volt más választása a költségsökkentésekre, mint a fizetetlen kényszerszabadság vagy az elbocsátások. Ez a munkanélküliség növekedését, valamint a fogyasztás csökkenését vonta maga után. Az elbocsátások elsősorban a fizikai betanított munkásokat érintették, valamint a dokumentációt végző adminisztrátorokat, később pedig egyértelműen az eladói, értékesítői, vendéglátóipari pozíciók kerültek megszüntetésre vagy felfüggesztésre. (Juhász & Szabó, 2021)

2.3.1 A koronavírus-járvány hatásai a világban

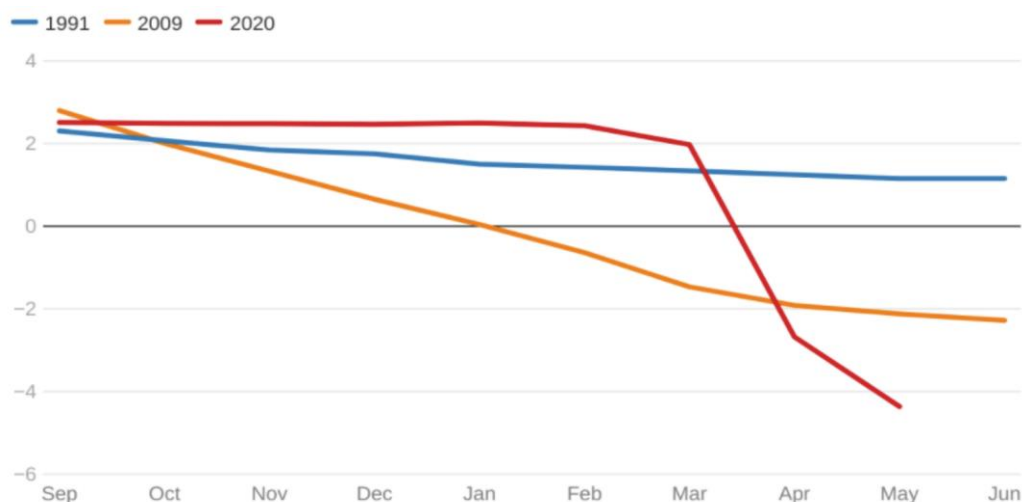
A Portfolio elemzése alapján a járvány első szakaszában a hatóságok a betegség ellen a fertőzési utak és kontaktszemélyek lekötésével próbálkoztak. Ekkor néhány helyi korlátozó intézkedésen túl különösebben erőteljes intézkedést nem láthattunk. A gazdasági hatások elsősorban abból következtek, hogy a turizmus, a vendéglátás, a

rendezvényszervezés vagy a közlekedési szolgáltatások iránti érdeklődés az emberek óvatossága miatt visszaesett vagy teljesen megszűnt. (Portfolio, 2020)

Melyekor a világ kormányai számára nyilvánvalóvá vált, hogy a tömeges megbetegedés nem kerülhető el, akkor az első szakaszból a második szakaszába lépett a járvány. A területi és személyes karanténok, a személyek mozgásának korlátozása, a tovább fertőzés lehetőségeinek korlátozása súlyos hatást fejtettek és fejtenek ki a gazdaságra Európa minden országában és globálisan egyaránt. A lépések gyárbezárásokhoz, szolgáltatások leállításához, ellátási nehézségekhez, összességében a globális értékláncok szakadozásához vezettek. Ezek a gazdasági nehézségek már a turizmuson kívüli cégeket is veszélyeztették, messze túlmutatva a közvetlen, súlyos gazdasági hatásokon. (Portfolio, 2020) (Kapička & Rupert, 2020.)

Az elhúzódó bizonytalanság, az üzleti bizalom romlása a fogyasztási és a beruházási keresletet csökkentheti, ami a gazdasági teljesítmény további, szélesebb körű visszaesését eredményezi. A termelési zavarok, a gyenge konjunktúra kikezdi a vállalati gazdálkodás stabilitását, a termelékenység növekedése akadozik vagy teljesen leáll, a kieső bevételek az eladósodott cégeket a fizetéképtelenségig sodorhatják, aminek következtében további valós veszélyek leselkednek a cégekre. (Portfolio, 2020)

A koronavírus-járvány okozta recessziók szinte az összes országra kiterjednek és a mostani járvány okozta recessziók az 1990 óta bekövetkezett globális recessziók közül a leggyorsabb és legmeredekebb leminősítést eredményezték, amelyet a következő ábrán meg is figyelhetünk. (Montenovo, és mtsai., 2020)

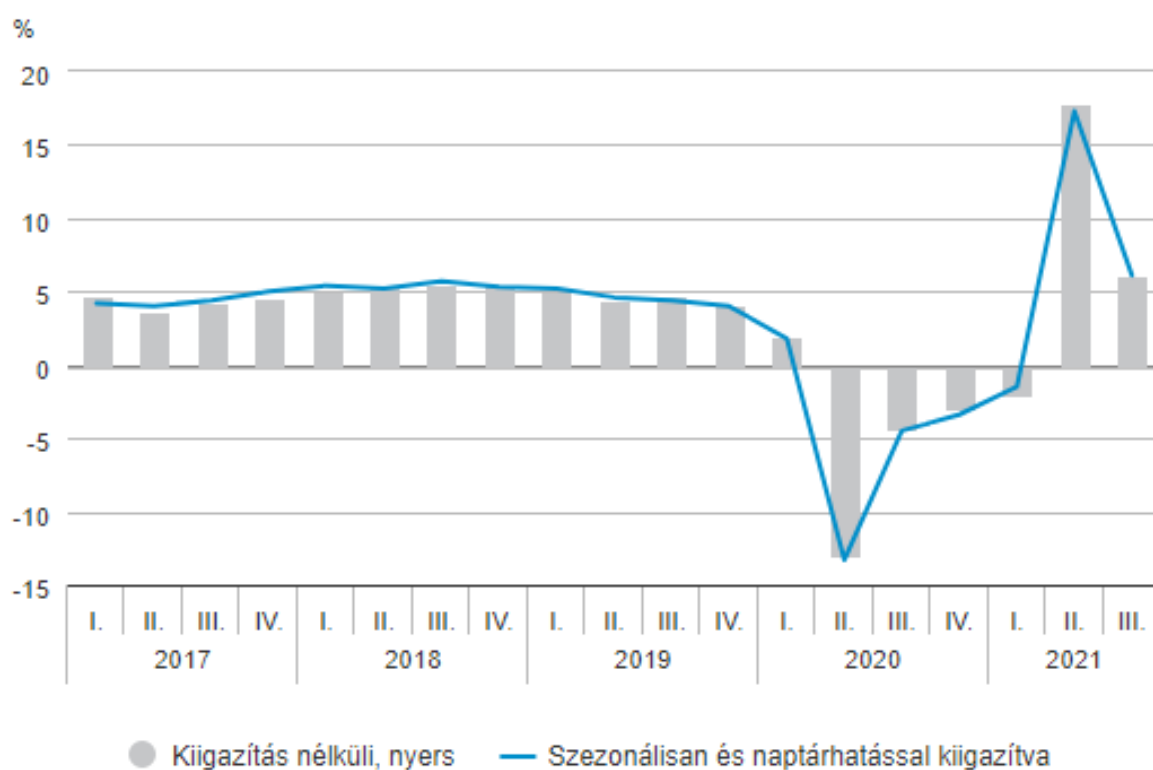

2. ábra A globális GDP-k előrejelzése (%) a recessziók során

Forrás: (Kovács & Zsigmond, 2020)

2.3.2 Hatások Magyarországon

A KSH által közzétett adatok szerint Magyarország bruttó hazai terméke (GDP) az első adatok szerint 13,6 százalékkal, a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok szerint 13,5 százalékkal csökkent 2020 második negyedében az előző év azonos időszakához viszonyítva. A bruttó hazai termék 2021 III. negyedében a nyers, illetve a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok szerint egyaránt 6,1%-kal nőtt az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az előző negyedévhez képest a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok szerint a gazdaság teljesítménye 0,7%-kal emelkedett. A növekedéshez legnagyobb mértékben a piaci szolgáltatások járultak hozzá. A GDP a nyers adatok alapján 2021 III. negyedében 1,5%-kal nagyobb volt a 2019. III. negyedévinél. 2021 I-III. negyedében a gazdaság teljesítménye 7,1%-kal meghaladta az előző év azonos időszakát. (KSH, 2021)

3. ábra A GDP Volumenváltozása (az előző év azonos negyedévéhez képest)

Forrás: (KSH, 2021)

A koronavírus-járvány miatt kialakult rendkívüli helyzet hatására a legtöbb nemzetgazdasági ág termelése visszaesett. A felvázolt adatok azt mutatják, hogy a Magyarországon tapasztalt visszaesés mértéke kisebb mértékű az Európai Unió átlagánál.

Az Eurostat becslése alapján 2020 második negyedévében a tagállamok gazdasági teljesítménye átlagosan 14,4 százalékkal csökkent, tehát a magyar gazdaság az unió átlagánál ellenállóbbnak bizonyult a válsággal szemben (Adó online, 2020) (Csizmadia & Illéssy, 2020)

A Magyar Nemzeti Bank 5000 vállalatot bevonva végzett egy kutatást a koronavírussal kapcsolatosan. A kutatásból kiderül, hogy a sok elhangzott intézkedés mellett azt tartják a legfontosabbnak, hogy a likviditás fenntartása ne ütközzön problémákba, miközben a célzott támogatások szerepe is felértékelődik a körükben.

Az országos felmérést a Magyar Nemzeti Bank végezte és közel 5000 hazai vállalkozás véleményét vizsgálta. A válaszadók majdnem fele körülbelül 30 %-os csökkenést tapasztal az árbevételének vonatkozásában. A vállalkozások ezen árbevétel csökkenést igyekeznek áremelés nélkül megoldani, hogy ne a felvevő piacra terhelődjön az egyensúly kialakulása. Teszik mindezt azért is, mert az áremeléssel az amúgy is csökkent felvásárlóerő további zuhanást mutatna, ami komolyabb gazdasági károkat okozhat az amúgy is sebzett piacon. A vállalkozások várakozásai pesszimisták, a legtöbben arra számítanak, hogy 6 hónapnál több idő szükséges arra, hogy a koronavírus-járvány előtti gazdasági szintet el tudják érni. Egyértelműen arra törekszik minden vállalkozás, hogy a dolgozóinak létszámát fenn tudja tartani, hogy ne kelljen csökkenteni a foglalkoztatottak létszámát. A felmérésből azonban az is kiderült, hogy ha a piaci egyensúly nem áll helyre, akkor sajnos rövid időtávon belül kénytelenek lesznek csökkenteni a humántőke nagyságát. Egyértelműen a leginkább a szolgáltatási szektort érintette negatívan a koronavírus hatása, ezen belül is a vendéglátás, a szállítás az, ami leginkább megsínylette a gazdasági recessziót. Ez annak is köszönhető, hogy a vendéglátóegységek bezárását követően a munkaerő átcsoportosult, és egy része feleslegessé válva más szektorba kényszerült munkát vállalni. A likviditási mutatók is azt bizonyítják, hogy a vállalkozásokat igazán negatívan érintette a koronavírus-járvány. Ezen mutatók romlása nyilván a vállalkozások hitelképességét is rontja, ez azt jelenti, hogy sok vállalkozás választaná a hitelfelvétel lehetőségét, azonban nem tudják biztosítani a folytonos fizetőképességet. (MNB, 2020)

A felmérés során a legtöbb kitöltés a szolgáltatási szektorból, a legkevesebb kitöltés a mezőgazdasági szektorból érkezett, középmezőnyben pedig az iparból való kitöltések száma végzett. Az ország régióit tekintve leginkább a Közép-Magyarországi régió válaszolt a feltett kérdésekre, a Dunántúli, az Északi és Alföldi régió közel azonos számban adott választ. A kitöltők döntő többsége a kis és mikrovállalkozási szektorból adott visszajelzést, a legkevesebb pedig a nagyobb dolgozói létszámú vállalkozásoktól érkezett. Egyértelműnek

mondhatók az adatok, hiszen ha Magyarország vállalkozásait tekintjük, egyértelműen túlsúlyban vannak a kis és mikro-vállalkozások. (MNB, 2020)

Az országos adatok tekintetében is elmondható, hogy bizonyos vállalkozások árbevétele nőtt, némelyeké stagnált, de a vállalkozások túlnyomó többségénél az árbevétel csökkenése volt jellemző. Az is elmondható az elemzés során, hogy a szállítási ágazat fennakadásai rásegítettek a vállalkozások negatívan csökkenő termelési és szolgáltatási kieséseire.

A vállalkozások többségében megoldották a távmunka lehetőségét, azonban nyilván vannak olyan szektorok és munkák, melyek tekintetében ezt nem lehetett eszközölni, így ezen munkák esetében a részmunkaidő, a fizetett szabadság és a tevékenység leállítása volt a jellemző. Ekkor indult el bizonyos vállalatok esetében a négynapos munkaidő. Érdemes megjegyezni, hogy ez amiatt is volt jó lehetőség, hiszen a regisztrált vállalkozások közel fele nem tudja megoldani a távmunkát.

Magyarország a járvány elleni védekezésre, beruházásokra, béremelésekre, munkahelyek megvédésére és újak létrehozására, eszközbeszerzésre, valamint adókedvezmények nyújtására együttesen a hazai össztermék közel öt százalékát fordítja. (Csizmadia & Illéssy, 2020)

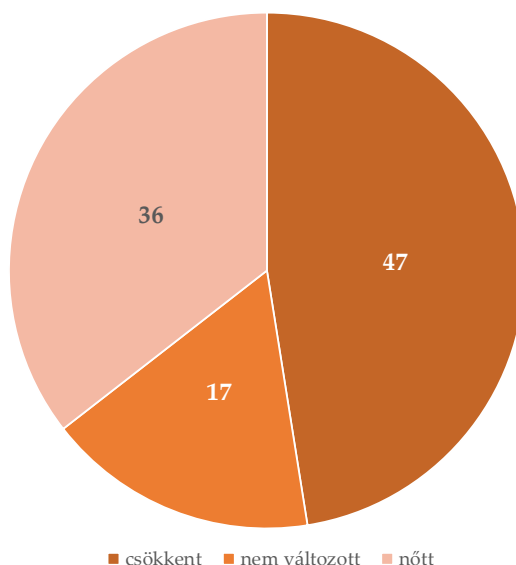
2.3.3 A Koronavírus hatásai a vállalkozásokra

A 2019-ben kitört koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségek a 2020-as év elején váratlanul érték - világszinten - a vállalatokat. A legtöbb vállalat esetében csökkent a jövedelmezőség és a hatékonyság, miközben egyes ágazatok szereplőinek jelentősen nőtt. (Juhász & Szabó, 2021)

A vállalkozások ágazati hovatartozása határozta meg leginkább, hogyan hatott a járvány a keresletére és működésére, hogyan érintették őket védelmi korlátozások. A járvány fő vesztesei. az utazáshoz, a szórakozáshoz, kultúrához és sporthoz kapcsolódó tevékenységek, illetve a személyes kontaktusra épülő szolgáltatások voltak. Az elektronikai fókuszú gyártás a gépjárműkereskedelem és javítás, illetve annak árbevétele jelentősen csökkent.

Általános konszenzus van abban, hogy azok a cégek tudtak növekedni a járvány idején, amelyek tevékenysége az informatikához, a házhozszállításhoz kapcsolódik, vagy az egészségügyet szolgálja ki. Az előbb említett területeken kívül pedig a mezőgazdaság, az élelmiszer, a pénzügyi közvetítés, a bútorgyártás, illetve a papíripar és a vegyipar tudta növelni eladását 2020-ban. (Szepesi & Pogácsás, 2021)

A Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet elemzése szerint a vállalkozások közel fele arról számolt be, hogy a 2020-as árbevétele alacsonyabb volt, mint az előző évi, kicsit kevesebb, mint egyötödük esetében nem változott és bő harmaduk pedig a 2019-esnél nagyobb árbevételt könyvelhetett el 2020-ban. (Nábelek, Bocsák, Horváth, & Széll, 2021)

4. ábra Vállalkozás árbevétele 2020-ban, 2019-hez képest, (%), (N=2458)

Forrás: GVI 2021

Átlagosan 29%-os értékkel csökkent az árbevétele azoknak a vállalkozásoknak, amelyeknek csökkent a bevételük 2019-hez képest.

A legnagyobb arányban azok a vállalatok számoltak be arról, hogy 2020-as árbevételük valamilyen mértékben csökkent, melyek 100 milliónál kisebb éves árbevételűek vagy létszámban 10 fő alattiak, ipari tevékenységet folytatnak vagy külföldi (rész)tulajdonúak, valamint azok, melyek döntően exportra termelnek. (Nábelek, Bocsák, Horváth, & Széll, 2021)

1. táblázat 2020-as éves árbevétel csökkenésének mértéke 2019-hez képest, azon vállalkozások körében, amelyek árbevétele csökkent, százalékok átlaga

Megjegyzés: *100 alatti alacsony elemszám; **50 alatti nagyon alacsony elemszám

	Elemzszám (N)	Átlag
Teljes minta	995	29
10 fő alatt	560	43
10–49 fő között	237	27
50–249 fő között	145	23
250 fő felett	53*	22
ipar	239	22
építőipar	88*	27
kereskedelem	174	28
egyéb szolgáltatás	488	36
tisztán hazai tulajdon	878	31
külföldi (rész)tulajdon	94*	23
nem exportál	694	35
részben exportál	141	19
döntően exportál	126	23
50 millió alatt	442	43
51–100 millió	88*	36
101–200 millió	75*	32
201–500 millió	111	25
501 millió–1 milliárd	76*	24
1–2 milliárd	45**	28
2–5 milliárd	69*	24
5 milliárd felett	65*	21

(Forrás: GVI 2021)

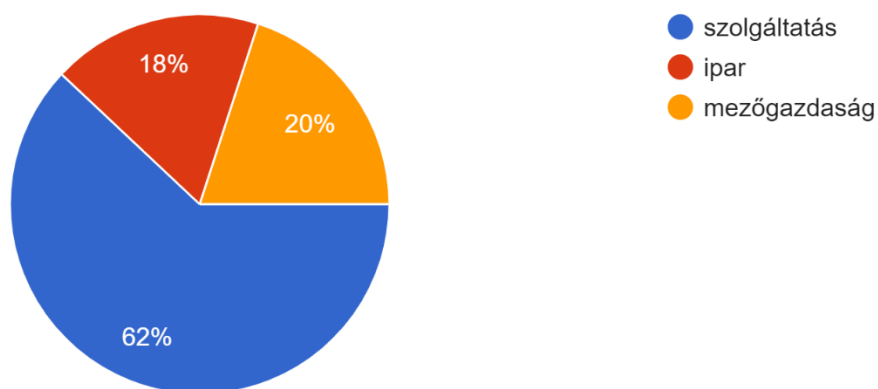
3 Anyag és módszertan

A kérdőívet online formában készítettem Google űrlap segítségével és e-mailben továbbítottam közvetlen a megkeresett cégek vezetőinek, illetve azoknak a kontaktszemélyeknek, akiktől további elérést reméltem.

A kérdőívek kitöltése 2022-ben februártól márciusáig tartó időszakban történt. Ebben az időszakban több úton próbáltam kitöltéseket szerezni. Legelőször a helyben működő Menedzser-klub elnökéhez fordultam, hogy a klubban lévő helyi vállalkozások vezetőihez eljuthasson a kérdőív. Ezt követően a jászberényi Gazdakör elnökéhez, valamint a jászberényi Földhivatalban dolgozó falugazdászokhoz fordultam, hogy azokhoz a gazdákhöz juttassa el a kérdőívet, akiktől számíthatok kitöltésre. Mivel a kitöltési hajlandóság az általam feltételezettnél jóval gyengébb volt, ezért elindultam és személyesen kerestem fel több településen is boltokat, üzleteket, szalonokat. Összességében körülbelül 140-150 céget sikerült elérnem, azonban az alacsony kitöltési hajlandóság miatt a felkeresett cégek 30%-a (50 db) töltötte ki a kérdőívet.

Mi a vállalat fő tevékenysége?

50 válasz

5. ábra A válaszadóvállalkozások tevékenységi köreinek megoszlása

Forrás: saját felmérés

A kitöltők 62% - szolgáltatással, 20% - mezőgazdasággal és 18% - ipari jellegű tevékenységgel foglalkozik.

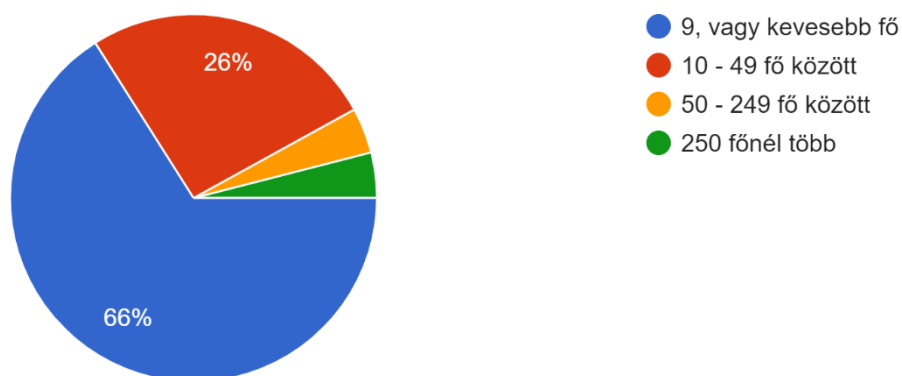
Az ipari szektorból 9 kitöltés érkezett. Ezek közül 1 vállalat 250 főnél több, 2 vállalat pedig 50-249 fővel dolgozik. 4 vállalat 10-49 dolgozóval rendelkezik, 2 pedig 9 vagy annál kevesebbel.

A 10 mezőgazdasági cégből 8 kisebb, 9 vagy annál kevesebb főt foglalkoztató vállalkozás, míg 2 cég nagyobb 10-49 főt között foglalkoztat.

A legnagyobb arányú kitöltés a szolgáltatási szektorból érkezett, összesen 31 kitöltés. Itt is 1 vállalat volt, amely 250 fő fölött foglalkoztat, 6 cég 10-49 fő között, a többi pedig 9 vagy kevesebb főt foglalkoztat.

Mekkora a vállalat létszáma?

50 válasz

6. ábra A vállalatok létszáma az összes kitöltés tekintetében.

Forrás: saját felmérés

A kitöltések kétharmada a 9 vagy annál kevesebb főt foglalkoztató mikrovállalkozásoktól, negyede a 10-49 főt foglalkoztató kisvállalkozásoktól, 4-4% pedig a közép és nagyvállalkozásuktól érkezett. A vizsgálat szempontjából ez egy jó minta, hiszen jól közelíti a vállalkozások méret szerinti megoszlását.

7. ábra A válaszadó vállalatok székhely szerinti megoszlása

Forrás: saját felmérés

Kigyűjtöttem és térképen szemléltettem a kérdőívet kitöltő cégeket bejelentett székhelyük szerint. Ezek a számok mindenképp magyarázatra szorulnak, hiszen első ránézésre nagyon torzítják az eredményt.

A mintavételezés során törekedtem arra, hogy a kitöltések számát az egyes települések méretéhez igazítsam, ezért arányosan több céget kerestem meg a nagyobb lélekszámú településeken. Az erre a kérdésre adott válaszból 22-en Jászberényt írták, ami a válaszok 44%-a. Jászberény nemcsak a Jászág, hanem Jász-Nagykun-Szolnok vármegye lakosságszám arányosan a legnagyobb iparüzési adóbevétellel rendelkező városa.

Nagyon sok olyan vállalkozás van szerte a Jászágban és a Vármegyében is, ahol a székhely Jászberényben van bejelentve, azonban a fizikai telephely vagy üzlet adott esetben egy kisebb községben működik. Ennek számos oka van. Például az adott vállalkozó Jászberényben él, és a saját lakcímére jelenti be a vállalkozását. A kedvező adózási feltételek is arra ösztönzik a vállalkozásokat, hogy Jászberényben létesítsék a székhelyüket, és nem utolsó sorban egy nagyobb vállalkozás esetében presztízskérdés is a székhely holléte. Köztudottan a Budapesten lévő Váci út kiváló példa erre, ahol számtalan cég jegyzi a székhelyét. A kutatásom során több olyan vállalatnál is jártam, ahol közölték velem, hogy

az adott vállalat ugyan helyben tevékenykedik, de a székhely más Jászságon kívüli városban van jegyezve.

Ezeknek az okoknak az együttese vezetett arra az eredményre, amit a fenti ábrán láthatunk.

4 Jászság bemutatása

4.1 A Jászság története

A Jászság földrajzi elhelyezkedését tekintve az Alföld északi részén helyezkedik el a Tarna és a Zagyva folyók völgyében. Északról az Északi-középhegység, nyugatról a Tápióvidék és a Gödöllői-dombság, keletről a Tisza, délről pedig a Szolnoki vidék határolja. A terület jó mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik, jelenleg 80 %-át művelik, éppen ezért a természeti kincsek csak sziget-szerűen lelhetők fel benne. A jászok betelepítése a 13. században történt meg a tatárjárás után, ekkor a terület ligeterdős volt, gazdag vadakban és növényekben. Az 1700-as évektől folyamatosan végeztek árvízvédelmi intézkedéseket, azonban a török hódoltság idején elkezdték a környék erdőseit kiirtani. A Jászság területességét 18 város és község adja, népességét tekintve pedig 81 ezer fő él a területen.

8. ábra A Jászság elhelyezkedése Magyarországon

Forrás: google képkereső

2. táblázat A jászság települései és azok lélekszáma (KSH, 2021)

Település	Lakónépeség	Jogállás
Jászberény	26540	Város
Jászapáti	8149	Város
Jászárokszállás	7661	Város
Jászfényszaru	5881	Város
Jászladány	5360	Nagyközség
Jáskisér	4886	Város
Jászsalsószentgyörgy	3108	Község
Jászfákóhalma	2773	Község
Jászszentandrás	2580	Község
Jánoshida	2354	Község
Jászdózsa	2087	Község
Alattyán	2026	Község
Jászfelsőszentgyörgy	1827	Község
Jászboldogháza	1701	Község
Jásztelek	1585	Község
Pusztamonostor	1665	Község
Jászágó	706	Község
Jászivány	372	Község
Összesen	81261	

A Jászságban a földrajzi viszonyoknak köszönhetően a fő tevékenység a mezőgazdaság, azonban a sík területek otthont adnak az iparosabb tevékenységeknek is.

A térség megyei szinten húzóterület, hiszen a mezőgazdaság mellett az ipar, valamint a kereskedelem is komoly befektetési lehetőség a nagyvállalatok számára. A megye és így a jászsági térség legnagyobb gépipari cége változatlanul a Samsung Electronics Zrt., míg az Electrolux továbbra is a második, a Samsung mérlegfőösszege 471.618, az Electroluxé 101.819 millió forint volt 2018-ban. Emellett sok más vállalkozás is folyamatos fejlődést mutat, melyek a következők:

- Jász-Plasztik Kft (Jászberény)
- Jász-Plasztik Autócentrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. – Jászberény
- Szatmári Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (Jászberény)
- MÁV FKG Felépítménykarbantartó és Gépjavító Kft. (Jászkisér)
- Samyang Kft (Jászberény)
- Metálpaszt Fém és Műanyagfeldolgozó Kft. (Jászberény)
- Palmi-Top Kereskedelmi Kft. (Jászberény)
- Trend Szerszám, Célgép, Műanyagipari és Kereskedelmi Kft. (Jászberény)
- KÓD Műszaki és Kereskedelmi Kft. (Jászberény)
- SEI Interconnect Product Hungary Kft. (Alattyán)
- Sangjin Micron Hungary Gyártó és Kereskedelmi Kft. (Jászfényszaru)
- Thyssenkrupp Components Technology Hungary Kft. (Jászfényszaru)
- Konkoly Electro Gyártó és Karbantartó Kft. (Jászberény)

A térségben folyamatosak a beruházások, és a meglévő vállalkozások fejlesztési projektjei. Elmondható, hogy a szükséges munkaerő meghaladja a munkaképes korú lakosság létszámát, majdnem teljes a foglalkoztatottság.

Hipotézisek:

1. A vállalkozások számának alakulása a Jászságban nagyobb mértékben csökkent, mint Magyarországon.
2. A Jászságban foglalkoztatottak létszáma csökkenő tendenciát mutat szemben az országos adatokkal.
3. A jászság vállalkozásainak többségét negatívan érintette a koronavírus okozta gazdasági nehézség.

5 A Jászság a koronavírus-járvány előtt és után

A Jászság gazdasági elemzését néhány általános adattal kezdeném. Az elemzés során a 2018-as, a 2019-es és a 2020-as adatokat vettem alapul.

3. táblázat A jászsági járások gazdasági adatai (2018,2019,2020)

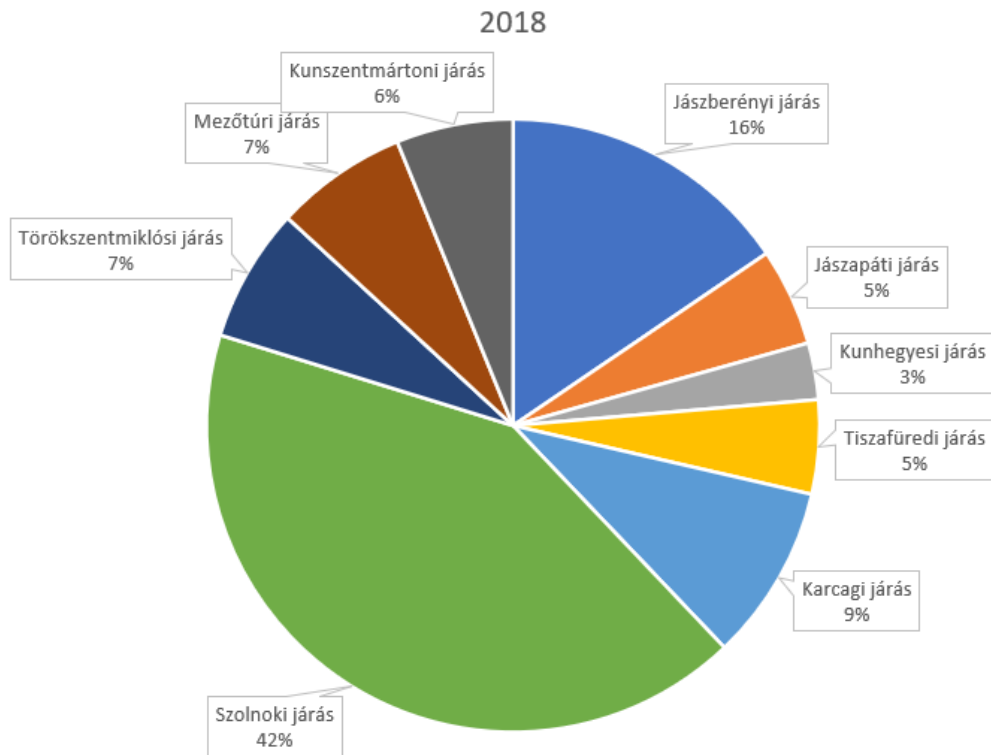
	Jászapáti járás			Jászberényi járás		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Vállalkozások száma	393	368	313	1 182	1 112	1 047
Foglalkoztatottak létszáma	3 538	3 389	3 350	20 152	20 450	20 094
Nettó árbevétel	66,6	68,8	85,3	1 379,6	1 380,2	1 494,0

Forrás: (Top 50, 2018) (Top 50, 2019) (Top 50, 2020)

A koronavírus előtti időszakban a Jászságban működő vállalkozások száma 1575, amely a 2018-as adatot mutatja, ehhez képest 2019-ben az aktív vállalkozások száma 1470, viszont 2020-ra ez a szám már 1360-ra csökkent. Ezen adatokból arra lehet következtetni, hogy a vállalkozások számát tekintve a koronavírus hatására szűntek meg vállalkozások. A 2018-as évről a 2019-es évre 7 %-os a 2019 évről a 2020-as évre pedig további 8 %-os vállalkozásszám-csökkenés mutatható ki. Az országos adatokhoz mérten a Jászságban csökkenés mutatható ki, azonban Magyarországon a regisztrált vállalkozások száma emelkedést mutat a koronavírus időszakában. 2018-ban például 1.757.489 vállalkozás volt regisztrálva ebből 0,09 %-k működött a Jászságban, a 2019-es évben 1.794.409 vállalkozást regisztráltak, amelyből a Jászságban már csak 0,08 %-k a vállalkozások aránya, ezt követően 2020-ban 1.810.356 vállalkozás szerepel a KSH adatai között, amiből a Jászságban 0,07 %-a működött. Ebből az következik, hogy míg az országban fokozatos emelkedés figyelhető meg, addig a Jászságban csökkenés mutatható ki.

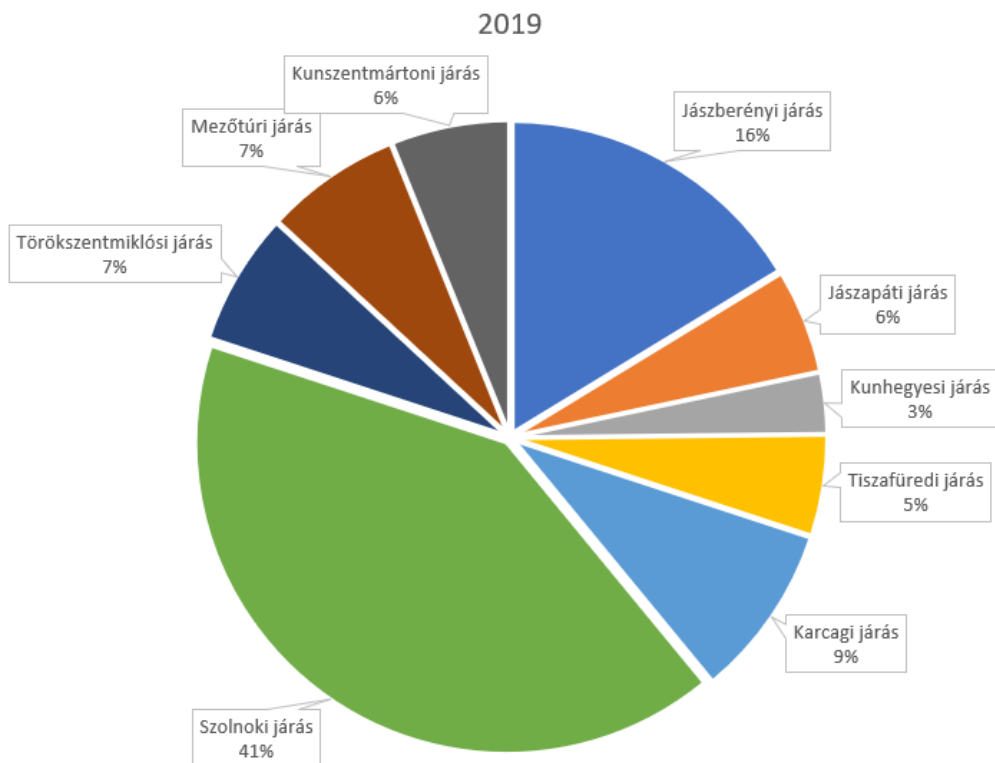
A továbbiakban a Jászság vállalkozásainak elemzését két szempont szerint végzem, az egyik a nettó árbevétel alakulása, a másik vetület pedig a foglalkoztatottak létszáma. Közigazgatási szempontból a Jászságot két részre lehet osztani, az egyik a Jászberényi járás a másik pedig a Jászapáti járás.

Ezen felosztás mentén megállapítható, hogy a megyében gazdálkodó szervezetek 5,3%-a a Jászapáti járásban a 15,5%-a pedig a Jászberényi járásban működött 2020-ban. Ezen adat a megyei adatokhoz képes emelkedett a megfigyelt 3 évben a Jászberényi járásban, hiszen 2018-ban ez 15,3%, 2019-ben 15,4 %, viszont a Jászapáti járásban ez a szám stagnált mind a három évben 5,3 %- volt.

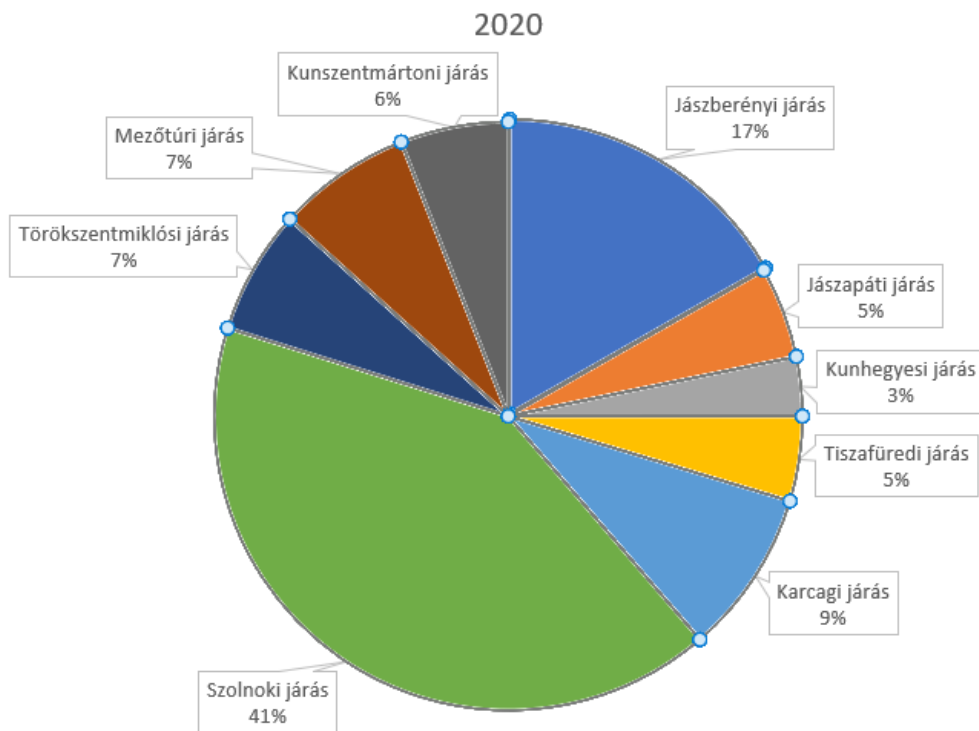
9. ábra A vállalkozások megoszlása a megye járásaiban 2018-ban

Forrás: (Top 50, 2018)

10. ábra A vállalkozások megoszlása a megye járásaiban 2019-ben

Forrás: (Top 50, 2019)

11. ábra A vállalkozások megoszlása a megye járásaiban 2020-ban

Forrás: (Top 50, 2020)

Ha a két járásban működő vállalkozásokat nézzük, akkor az árbevétel alakulása a következő tendenciával írható le. 2018-ban 66,6 millió volt a Jászapáti járás nettó árbevétele, ezzel szemben a Jászberényi járásban már 1 379,6 millió Ft volt az árbevétel, a kettő együtt 1 446,2 millió Ft-ot tesz ki, ehhez képest a 2019-es évben 68,8 millió és 1 380, 2 millió volt a Jászapáti és Jászberényi járás nettó árbevétele. 2020-ban tovább emelkedett és 85,3 millió és 1 494 millió volt a két járás árbevétele külön-külön. A másik szám, amit említettem a foglalkoztatottak létszáma, ez a 2018-as évben 3538 fő volt a Jászapáti térségében működő vállalkozásoknál, a Jászberényi járás körzetében pedig 20 152 fő. A 2019-es évben a Jászapáti járásban kismértékben ugyan, de csökkent és 3 389 főre mérséklődött, ezzel szemben a Jászberényi járásban emelkedett és 20 450 főre változott. 2020-ban pedig mind a két térségben csökkenés volt tapasztalható az előző évhez képest. A Jászapáti járásban további 1,1%-os csökkenés mutatható ki 3 350 fő a foglalkoztatottak létszáma, míg Jászberény térségében ennél valamivel nagyobb, 1,7%-os csökkenés mutatható ki, ez azt jelenti, hogy 20 094 fő lett a foglalkoztatottak létszáma.

A járásokban lévő foglalkoztatottak számát tekintve a 4. táblázat szemlélteti a változást évről-évre.

4. táblázat Foglalkoztatottak számának alakulása a vizsgált 3 évben

	Jászapáti járás		Jászberényi járás		Magyarország
	Foglalkoztatottak száma (fő)	Foglalkoztatottak aránya (%)	Foglalkoztatottak száma (fő)	Foglalkoztatottak aránya (%)	Foglalkoztatottak száma (ezer fő)
2018	3 538	5,5	20 152	31,2	4 411
2019	3 389	5,3	20 450	37,1	4 520
2020	3 350	5,6	20 094	37,9	4 603

Forrás: (Top 50, 2018) (Top 50, 2019) (Top 50, 2020)

A Jászapáti járás esetén a foglalkoztatottak száma csökkenő tendenciát mutat, azonban a megyéhez képest az aránya változatos. A járásban a teljes megye foglalkoztatottjainak 5,5%-a dolgozott 2018-ban, ami csökkent a 2019-es évben 5,3%-ra, viszont 2020-ban emelkedett 5,6%-ra. Bár a foglalkoztatottak száma csökkent, de a teljes megyei foglalkoztatottakhoz képest az arány nőtt. Ez a megyében 2019-ről 2020-ra csökkenő foglalkoztatottak miatt van. A megye teljes foglalkoztatását megnézve a 64 126-ről 59 831-re csökkent, ezzel szemben a Jászapáti járásban nem volt ennyire meghatározó a csökkenés. A Jászberényi járásban más tendencia látható, a foglalkoztatottak száma folyamatos csökkenést mutat, azonban a foglalkoztatottak aránya emelkedett. A változás ilyen irányú oka az, hogy több nagy létszámú vállalkozás található a járásban, akik bár érezték a koronavírus gazdasági hatásait, nem olyan mértékben és hatásban befolyásolta a vállalkozásokat.

A foglalkoztatottakat tekintve nézzük meg az országos adatokat is. 2018-ban a foglalkoztatottak száma 4 millió 411 fő volt, 2019-re növekedés figyelhető meg, hiszen 4 millió 520 ezer főre emelkedett az aktív munkavállalók száma. 2020-ra további emelkedést lehetett tapasztalni, és már 4 millió 603 ezer fő dolgozott valamely vállalkozás alkalmazásában vagy egyéni vállalkozóként. Ha megfigyeljük az országos adatokat, akkor látható, hogy bár a vizsgált időszakban többségében a pandémia okozta kellemetlenségekkel kellett megküzdenünk, az országos foglalkoztatottak létszáma nem csökkent, hanem folyamatosan nőtt.

Összességében elmondható, hogy míg a vállalkozások számában emelkedés mutatható ki, addig a három év adatainak összehasonlításában az árbevételben hasonló a tendencia, azonban a foglalkoztatottak létszámában mérsékeltlen ugyan, de csökkenés tapasztalható. A foglalkoztatottak létszámának csökkenéséből fakadhat az árbevétel igen mérsékelt emelkedése is. A piacot megfigyelve egyes ágazatok keresletében csökkenés, míg

más esetekben emelkedés figyelhető meg. Például hatalmas fejlődést és előre lépést tett az online rendelések rendszere. A fejlődés mind a fogyasztási cikkek, mind a vendéglátás területére kiterjedt, ezen fejlődés nemcsak a térségben figyelhető meg, hanem azért az ország többi régiójában is virágzásnak indult az online kereskedelem. A Jászsági és országos adatokat megfigyelve, eléggé szembetűnő, hogy máshogy hatott a pandémia a teljes országra és máshogy a Jászság vállalkozásaira. A vállalkozások száma kismértékben ugyan, de emelkedett a vizsgált három évben, ezzel szemben a Jászságban csökkenés tapasztalható. A foglalkoztatottak létszámában Magyarországon emelkedtek a mutatók, ezzel szemben a Jászapáti járásban csökkentek, a Jászberényi járásban pedig ingadoztak.

A Jászság vállalkozásainak árbevétele a koronavírus-járvány alatt emelkedett, ezzel szemben az MNB felméréséből kiderült, hogy hazai viszonylatban a vállalkozások szerint közel 30%-os visszaesés volt tapasztalható. A különbséget véleményem szerint a pandémia alatt bevezetett korlátozások adják. Arra gondolhatunk, hogy a Magyarországon bejelentett vállalkozások zöme Budapesten, avagy Pest vármegyében találhatóak. A koronavírus alatt hozott intézkedések elsőként Budapestet és Pest vármegyét érintették. A korlátozások feloldását pedig – majdnem 1 hónappal korábban – vidéken kezdték el, ez okozhatta azt, hogy a Jászság vállalkozásait árbevételeikben nem viselte meg a koronavírus-járvány. Egy másik megközelítésben pedig a Jászság vállalkozásainak többsége mezőgazdaságból él, ami azt fémjelzi, hogy az élelmiszeripar és az ehhez kapcsolódó vállalkozások esetében továbbra is szükséges volt a termelés és gazdálkodás fenntartása. A pandémia elején tapasztalható volt egy komolyabb felvásárlási hullám, mely többségében az élelmiszeripart érintette. Ezen felvásárlási hullám a vendéglátóipart negatívan érintette, hiszen az emberek elkezdték a házi ételek készítését. Kevesebbet (mivel nem lehetett) jártak éttermekbe, vendéglátóipari egységekbe is.

6 A Jászság vállalkozásainak alakulása a koronavírus után

6.1 A Jászság koronavírus után a vállalkozások szemszögéből

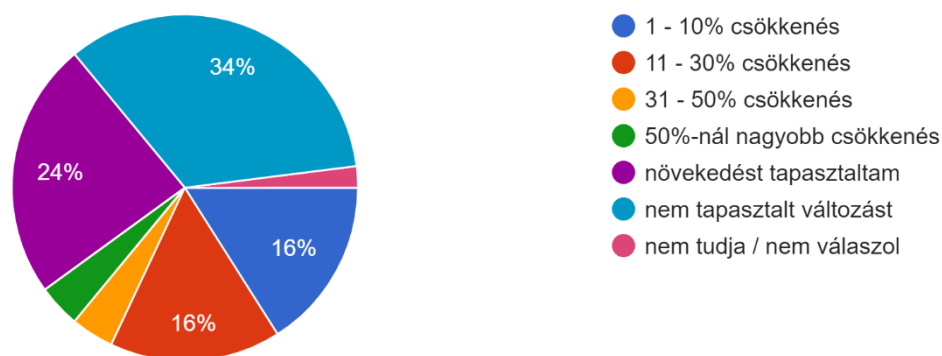
A koronavírus hatását érzékeltetve egy 24 kérdésből álló kérdőíves kutatást végeztem. A kutatás a környék vállalkozásainak készült, többségében a koronavírus utáni helyzetre voltam kíváncsi a vállalkozások szemszögéből. A kitöltők elég eltérő válaszokat adtak a helyzetük alakulására. A kérdőívben kíváncsi voltam az árbevétel alakulására, arra, hogy ezt milyen eszközzel érték el, vagy mi volt hatással az esetleges emelkedésre és csökkenésre. Választ kaptam a vállalkozások időtervére, hogy mikorra látják a kilábalást a vírus okozta helyzetből. Szerepet játszott-e az import behozatalok csökkenése a vállalkozások tevékenységében, a munkavállalókra milyen teher szabadult a vírus okozta helyzet miatt. Mennyire romlottak a vállalkozások likviditási mutatói az ebből adódó gazdasági helyzet alakulása következtében a cégeknél. Látják-e lehetőségét, avagy szükségességét a hitelfelvételre.

Ahhoz, hogy pontos képet láthassunk a gazdasági élet alakulásáról, a Jászság gazdaságát három részre osztanám. A mezőgazdaság, a szolgáltatás és az ipar területeire, mely a gazdasági tevékenységek alapvető felosztását mutatja. Ezen adatok elemzését az „Anyag és módszertan” részben részletesen ismertettem. Elmondható a Jászságról, hogy mind a három szektor megtalálható, mint ahogy azt a fentiekben is említettem a Jászság kiváló földrajzi adottságai miatt, sok befektetés helyszíne.

Első körben az árbevétel alakulását szeretném ismertetni.

Tapasztalt-e változást a vállalat árbevételében a koronavírus miatt?

50 válasz

12. ábra Árbevétel változása a megkérdezett vállalatoknál

Forrás: saját felmérés

A válaszadó cégek negyede az árbevétel tekintetében növekedést tapasztalt, harmada nem érzékelt változást, a többi megkérdezett cég pedig kisebb-nagyobb arányú csökkenést jelzett. Az egyes csoportokat vizsgálva a mezőgazdaság az a szektor, ami legkevésbé volt érintettje az árbevétel változásnak. Az ipari és szolgáltató szektoroknál nagyon vegyes az eredmény. Az ipari tevékenységet végző vállalatok méretüket tekintve elég széles skálán mozognak, megtalálhatóak a 250 főnél nagyobb a 250 és 50 fő közötti az 50 fő alatti, valamint a mikro, maximum 10 fős foglalkoztatotti létszámú vállalkozások. Egyértelműen elmondható, hogy létszám tekintetében a top három nagyvállalat a Samsung, az Electrolux, valamint a Jász-Plasztik Kft. Az ipar szektorának esetében bizonyos vállalkozások növekedést, mások csökkenést tapasztaltak az árbevételük alakulásában, egy kisebb csoport pedig stagnálást érzékelt ilyen tekintetben. Az emelkedések egyértelműen az árak alakulása miatt történtek, a vállalkozások többségében 10-30% közötti áremelkedést hajtottak végre. Ez vezetett az árbevétel növekedéséhez.

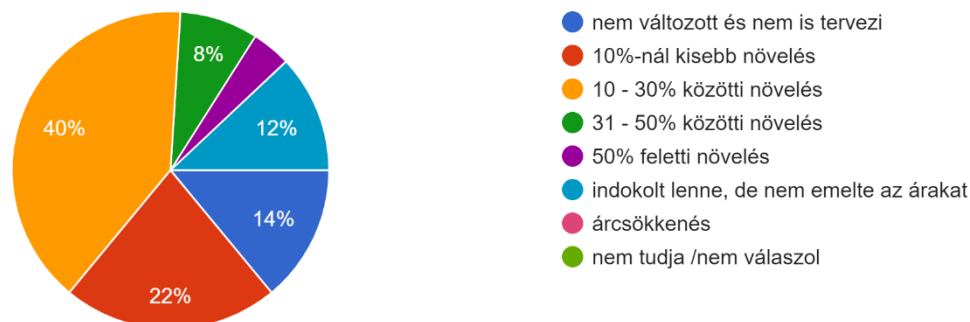
A mezőgazdasági vállalkozások két csoportra oszthatók, ezek a nagyobb mezőgazdasági vállalkozások, mint például a Szatmári Malom, vagy éppen a Sebestyén pékség, valamint a kisebb családi, avagy őstermelő gazdaságok. Többségében mezőgazdasági tevékenységet folytatnak a kisebb vállalkozások a térségben, a mezőgazdaság elég régi, több mint 500 éves múltra tekint vissza, a Jász népek betelepülésekor szinte azonnal megkezdődtek a mezőgazdasági vállalkozások. A terület síkság, így kiváló lehetőség nyílik a kalászosok, gabonafélék termesztésére, de a repce vagy éppen a kukorica is megjelenik a termesztési kultúrában. Szerepel továbbá a görögdinnye vagy éppen az eper termesztése is a környék gazdaságaiban, viszont a szabadföldi termesztés mellett komoly kultúrája van a fóliás ültetvényeknek is – kevés ház van, ahol ne lenne legalább egy fólia zöldpaprika vagy paradicsom. A mezőgazdasági szektor szereplői szinte egyöntetűen stagnálást, vagy 10% körüli növekedést tapasztaltak, ám itt is közre játszott az árak emelkedése, hiszen 10-30% közötti emelkedést lehet tapasztalni. Ez az emelkedés a nyersanyagárak, a munka ára, valamint az infláció növekedésének is köszönhető.

A szolgáltatási szektorban a megkérdezettek többsége nem tapasztalt változást, vagy éppen csökkenést érzékelt árbevételeiben. Történt ez úgy, hogy a legnagyobb áremelkedést ebben a szektorban tapasztalhatjuk, a térség vállalkozásai egyöntetűen szükségesnek látták az áremelést a szolgáltatások területén. Ezen szektor szereplői a legpesszimistábbak a helyreállást illetően is, hiszen a legtöbb vállalkozás 6 vagy annál jóval több hónap alatt látja a koronavírus előtti állapotok visszaállítását. Ezen pesszimistább vállalkozások túlnyomó

része kisvállalkozás, dolgozói létszámukban 9 vagy éppen annál kevesebb létszámmal tudnak operálni.

A koronavírus miatt változott, változik-e a termékének, szolgáltatásának ára a járvány előtti időszakhoz képest?

50 válasz

13. ábra A termékek és szolgáltatások árainak változása

Forrás: saját felmérés

Egyes ipari vagy szolgáltató cégeket megviselt a pandémia és az arra hozott intézkedések, míg mások profitáltak az adott gazdasági helyzetből. Ezek felderítése egy sokkal mélyebb, részletesebb kutatás tárgyát képezné.

A termékek és szolgáltatások árainak egyértelmű növekedése látszódik a válaszok alapján. Ez szorosan összefügg az előző kérdéssel, hiszen az eladások, értékesítések csökkenő volumenét az árak emelésével kompenzálták a cégek. Ez egy természetes piaci folyamat, amelynek következménye az infláció és a válság.

A járvány megfékezésére tett gazdasági kísérletek (lezárások) elége lelassították a hazai és globális ellátási láncok nagyjából 2010-óta tartó állandó működését. Ennek következtében egyes cégek kénytelenek voltak raktárra termelni, míg mások nem tudtak az egyes termékekből eleget gyártani (chiphány). Ez meg teljesen felkavarta a piacot, és sok területen óriási árfelhajtó hatást eredményezett.

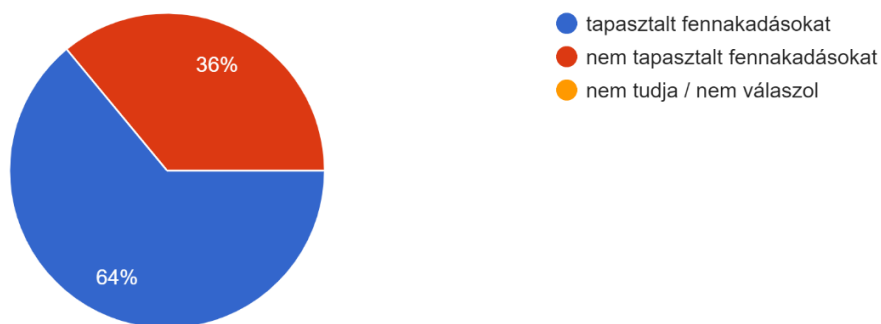
Kérdőívemben kitértem a beszállítói problémák kérdéskörére is. A megkérdezett cégek kétharmada tapasztalt fennakadást valamely termelési és szolgáltatási feladat kapcsán a hiányzó termékek vagy alapanyagok miatt. A megkérdezett ipari szektorban lévő vállalatok mindegyike tapasztalt valamilyen fennakadást a beszállítói problémák miatt. A nehézségeket egyértelműen az import beszállítások lassulása és a lezárások okozták.

Mivel az ország többségében mezőgazdasági termelésre van berendezkedve, így az ipari szektortól eltérően nem okozott fennakadást az import lassulása az ellátási rendszerben. A

szereplők többsége belföldi stakeholderekkel rendelkezik, így inkább a belföldi áruszállítási forgalom volt hatással a vállalkozásokra. A belföldi szállítmányozás kisebb mértékben volt akadályozva, mint a nemzetközi fuvarozás.

Tapasztalt fennakadást a vállalat termelési/szolgáltatási folyamatában a koronavírus okozta beszállítói problémák miatt?

50 válasz

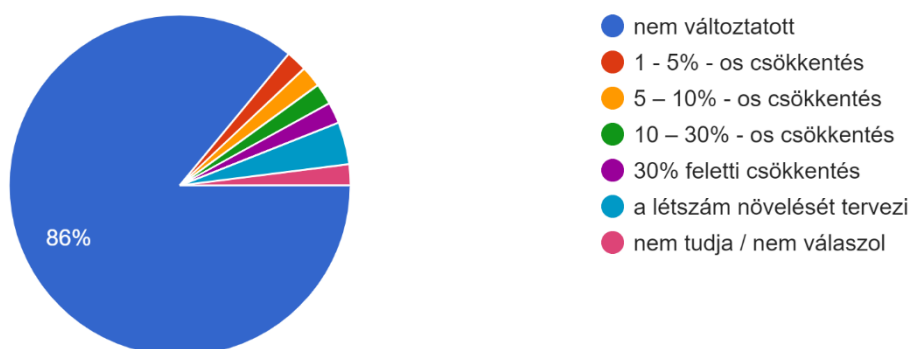
Forrás: saját felmérés

14. ábra Fennakadások tapasztalása a megkérdezett vállalatoknál

Pozitívumként említhető, hogy az ipari vállalkozások egyértelműen törekedtek arra, hogy a foglalkoztatottak ne érezzék a koronavírus hatását. Ezt olyannyira sikerült elérni, hogy néhány vállalat esetében még bővítést is terveznek a munkavállalói létszámban. A mezőgazdaságban többségében 9 vagy annál kevesebb fővel operáló vállalkozásokról van szó, így könnyebben át lehetett vészelni a munkaerő piacon tapasztalt nehézségeket. A szolgáltatási szektor szereplői szintén törekedtek dolgozói létszámuk megőrzésére.

Mennyiben változtatták az alkalmazottak számát a koronavírus kezdete óta?

50 válasz

15. ábra Alkalmazottak számának változása a megkérdezett vállalatoknál

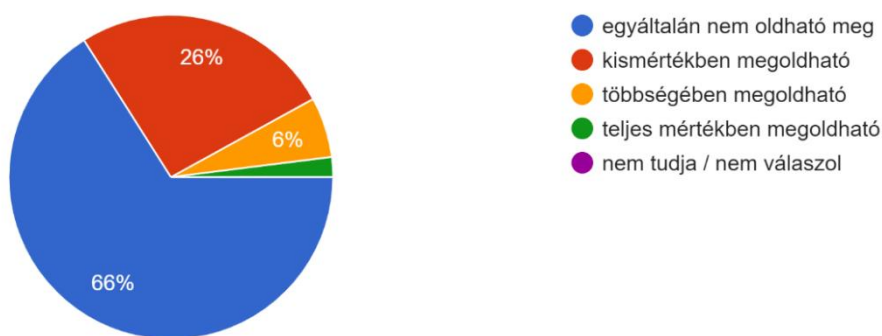
Forrás: saját felmérés

Az ipari vállalkozások egyértelműen alkalmazták az újonnan kialakult vállalati foglalkoztatási modellt, miszerint a tevékenységükben megengedhető munkavállalók az otthoni távmunka lehetőségét kihasználhatták, azonban ipari vállalkozások révén a dolgozók nagyobb lélekszáma fizikai munkavégzés miatt nem tudták alkalmazni ezen munkavégzési lehetőséget.

A mezőgazdaság esetében mivel többségében fizikai megjelenésű munkákról van szó nehéz lett volna a távmunka bevezetése ezen vállalkozások esetében.

Mennyire megoldható az otthoni munkavégzés a vállalatánál?

50 válasz

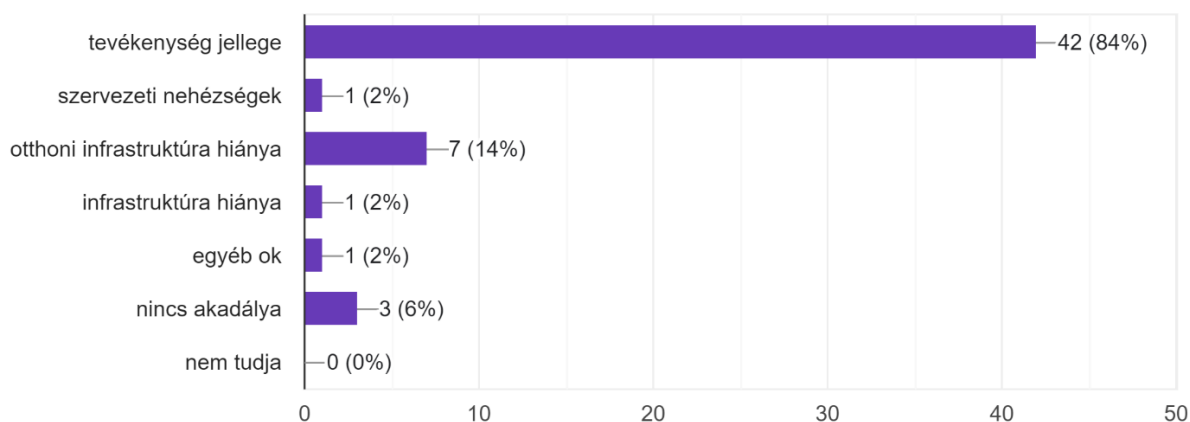
16. ábra A megkérdezett vállalatoknál a távmunka lehetősége

Forrás: saját felmérés

A szolgáltatási szektorban megváltoztatott munkarenddel tudták elérni az alkalmazotti létszám megtartását.

Mi akadályozza az otthoni munkavégzést a vállalatnál?

50 válasz

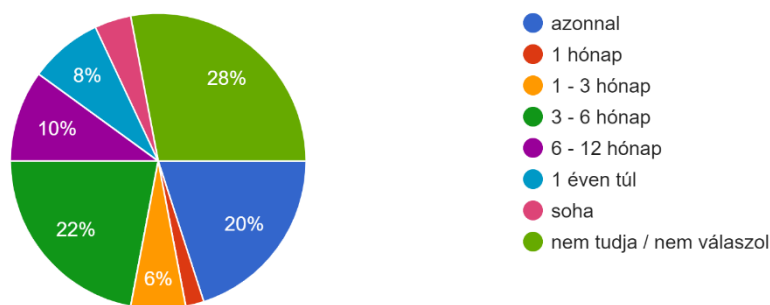
17. ábra A távmunka akadályai a megkérdezett vállalatoknál

Forrás: saját felmérés

A szolgáltatási szektor vállalkozásai a távmunka mellett a részmunkaidős munkarendet, vagy a fizetett szabadságot választották. Bizonyos esetekben, például a vendéglátás területén pedig a munkaerő átszervezés vált a legjobb lehetőséggé, így akik korábban az éttermekben például pincéri feladatokat láttak el futárként kezdtek el dolgozni, így ki tudták szolgálni a megnövekvő rendelési igényt. Ezen szektorban egyértelműen meghatározható az is, hogy a tevékenység jellege nem tudta lehetővé tenni a teljes otthoni munkavégzést emiatt lehetett ötlet a részmunkaidő, vagy az átszervezés. Nyilván a koronavírus alatt történt kormányzati intézkedések, melyek a járvány megelőzésére irányultak tovább tartottak, mint ahogy bárki számolt velük, így általánosságban elmondható a szektorról, hogy egy kisebb mértékű elvándorlás is bekövetkezett.

A koronavírus-járvány lecsengését követően (függetlenül attól, hogy az mikor következik be) milyen időtartamon belül számít a járvány előtti utolsó időszak árbevételi szintjének újbóli elérésére?

50 válasz

18. ábra Az árbevételi szint újbóli elérése való várakozása a vállaltoknak.

Forrás: saját felmérés

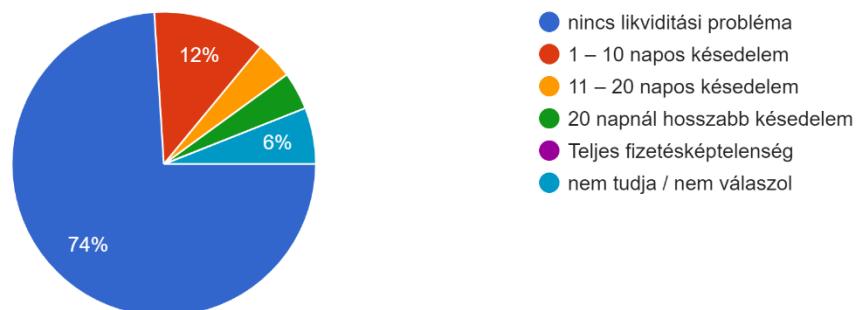
A vállalkozások többsége pozitív várakozással él a jövőt illetően, sokan azonnal, néhányan pedig rövidtávon látják a javulást, a jövőkéjükben egy éven belüli gazdasági visszatéréssel számolnak, azaz ekkorra érik el a koronavírus előtti árbevételi szintet.

A mezőgazdaság esetében nehezebb megjósolni a jövőbeni árbevétel alakulását, hiszen sokkal másabb tényezők befolyásolják a mezőgazdaságot, mint az ipart. Nyilván a természeti kondíciók is nagy befolyásolási hatással vannak a vállalkozásokra, ilyenek például a csapadék, azaz időjárási hatások.

A szolgáltatási szektorban ez a kérdés teljesen vegyes. A várakozások ebben a szektorban nagyban függenek a szolgáltatások jellegétől. Vannak a szolgáltatási szektornak olyan részei, melyek teljesen megszűntek, vannak, akik a túlélésért küzdenek vagy éppen stagnálnak, míg mások a gazdasági folyamatoknak köszönhetően kiemelkedő árbevételi szinteket tudnak elérni.

Okozott-e a vállalatnál likviditási (fizetőképességgel kapcsolatos) problémát a koronavírus? Ha igen, milyen mértékűt?

50 válasz

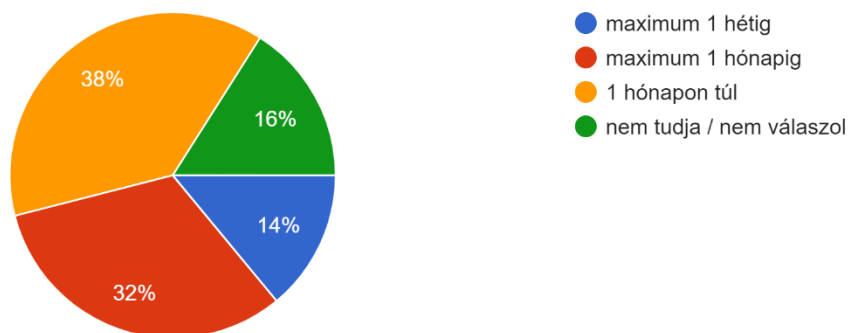
19. ábra Likviditási probléma kérdése a megkérdezett vállalkozásoknál

Forrás: saját felmérés

A megkérdezett cégek háromnegyedének nem okozott likviditási problémát a pandémia, és az ezzel járó gazdasági hatások. Ahol pedig volt valamilyen fizetéssel kapcsolatos késedelem, egy kivételt tekintve csak a szolgáltatási szektort érintette. Ez is igazolja ennek a szektornak a diverzifikációját.

Mennyi ideig tudná fenntartani fizetőképességét, ha nem lenne a vállalatnak árbevétele?

50 válasz

20. ábra Fizetőképesség fenntartása árbevétel kiesése esetén

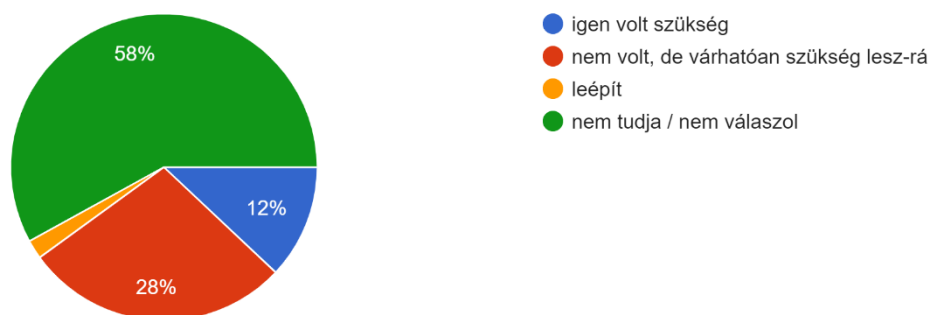
Forrás: saját felmérés

Ezen pozitív várakozást támasztja alá a likviditás is, hiszen a vállalkozások túlnyomó része 1 hónapon túli tartalék elhatárolással rendelkezik. A jó pénzügyi helyzetet javítja az a tény is, hogy ezen vállalkozások nem rendelkeznek beruházási hitelekkel, az eddigi fejlesztéseket, a tevékenységükkel ki tudták termelni, ez azt jelenti, hogy akár biztonságosabb környezetben még a hitel felvétele is serkentheti a vállalkozások likviditási rátáit.

A megkérdezett mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozások egyöntetűen az 1 hónapot meghaladó fizetőképességet választották az árbevétel kiesése esetén. Ez a válasz kicsit torzítja az eredményt, hiszen a mezőgazdaságban – és különösen a szántóföldi kultúra esetében – egy évben kétszer van árbevétel, nyári és őszi időszakban. Így ezeknek a vállalkozásoknak muszáj minimum 6-8 hónapos tartalékkal rendelkezniük.

Volt-e szüksége vállalkozásnak folyószámlahitel felvételére (vagy a meglévő keret nagyobb kihasználására) az alkalmazottak megtartása érdekében?

50 válasz

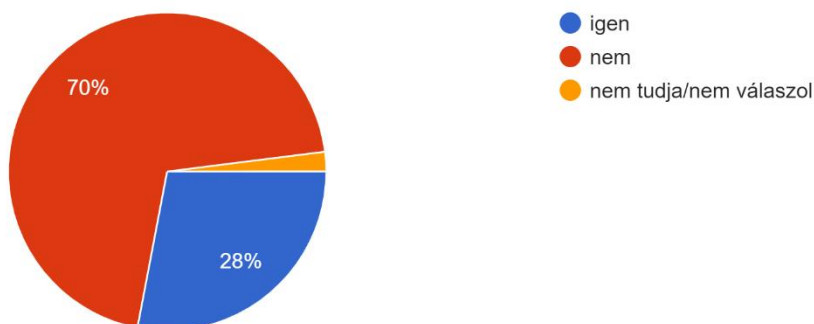

21. ábra Volt-e szüksége a vállalkozásnak folyószámla hitelre

Forrás: saját felmérés

Vállalkozása rendelkezik beruházási hitellel?

50 válasz

22. ábra Beruházási hitel a megkérdezett vállalkozások esetében

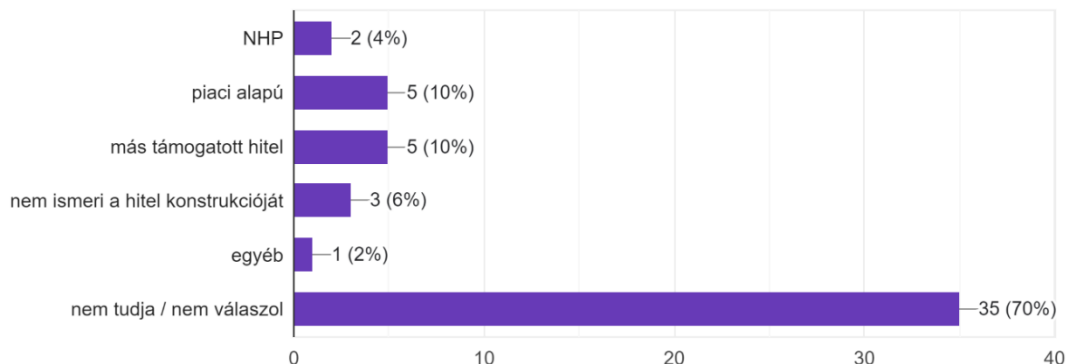
Forrás: saját felmérés

Egy gazdasági válság átvészélése esetén rendkívül fontos kérdés, hogy az adott vállalkozás rendelkezik-e hitellel. Hiszen a megváltozott – bizonytalan – gazdasági körülmények és az emelkedő árak mellett a hitelek törlesztőrészét is fizetni kell.

A megkérdezett cégek 70%-a nem rendelkezik beruházási hitellel, ami a bizonytalan gazdasági helyzetben sok vállalatnak előnyös. A 14 vállalatról, akik rendelkeznek ilyennel elmondható, hogy szinte egyáltalán nem okozott likviditási problémát a pandémia

Milyen típusú beruházási hitellel rendelkezik a vállalkozás?

50 válasz

23. ábra Beruházási hitelek típus szerint

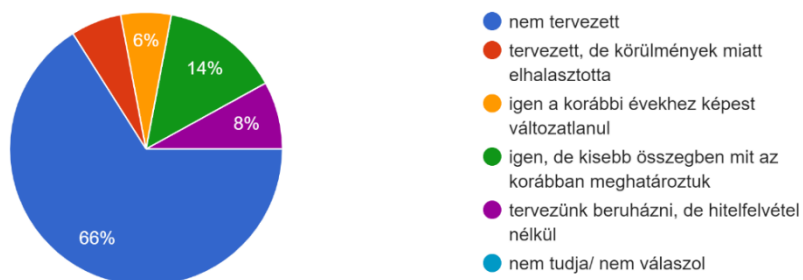
Forrás: saját felmérés

A mezőgazdasági szektorban a megkérdezettek többsége még nem tudja, hogy szükség lesz e hitelfelvételre, vagy már biztos benne, de még a mértékét nem határozta meg. A mezőgazdaságot a koronavírustól függetlenül megilletik bizonyos állami támogatások, nyilván ezek a tevékenységtől, valamint az időjárási kondícióktól is függenek. Ez talán megoldást jelenthet a vállalkozások számára, hogy könnyebben ki tudjanak lábalni a koronavírus káros gazdasági hatásaiból. Ezen kérdéskörben a megkérdezettek kicsit több mint fel már igénybe vett állami forrásokat a helyre állításban, azonban ennek ellenére továbbra is tervben vannak hitelfelvételi lehetőségek.

A szolgáltatási szektor vállalkozásai szinte teljes mértékben számítanak későbbi hitelfelvételre, teszik ezt a kiesett kereslet, vagy a likviditási gondok miatt.

Tervez-e hitelt felvenni beruházási célra (ingatlan-, jármű- és gépvásárlás) az idei (2022) évben?

50 válasz

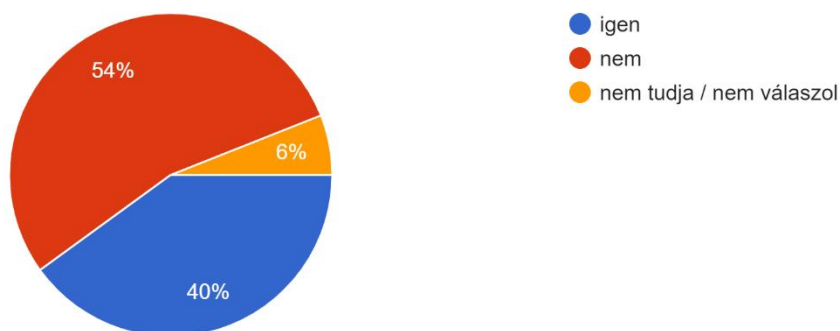
24. ábra Hitel felvétel tervezése a megkérdezett vállaltoknál

Forrás: saját felmérés

A vállalkozások 66%-a nem tervez beruházást a 2022-es évre, melyhez így hitelre sincs szükségük. 8% tervez beruházni, de hitel felvétele nélkül, míg 6% elhalasztotta azt. Összesen 20%-a a vállalkozásoknak, akik tervezik a beruházást hitel segítségével. Ebből az adatsorból összességében kiolvasható a vállalkozások óvatossága különösen az ipari szektor esetében. A mezőgazdaság is óvatosságot mutat a hitelfelvételek területén, hiszen a járvány gazdasági hatásai rövid időn belül 40-60%-os áremelkedéseket is eredményeztek a géppiacon, így sok gazdálkodó inkább elhalasztotta a tervezett beruházásokat. A szolgáltatási szektor jellemzően itt is megoszlott, mely visszavezethető a tevékenységi kör kérdésére.

Kapott-e állami támogatást a járvány ideje alatt vállalkozása megerősítéséhez?

50 válasz

25. ábra A megkérdezett vállalkozások állami támogatásban való részesülése

Forrás: saját felmérés

A megkérdezett vállalkozások 40%-a részesült valamilyen állami támogatásban. Ezeknek a vállalkozásoknak 20%-a a szolgáltatási szektorba, míg 10-10% az ipari és mezőgazdasági szektorba tartozik.

A koronavírus okozta gazdasági hatások mérséklésére a kormány elsődleges célja a munkahelyek védelme volt a vállalkozások megsegítésén keresztül.

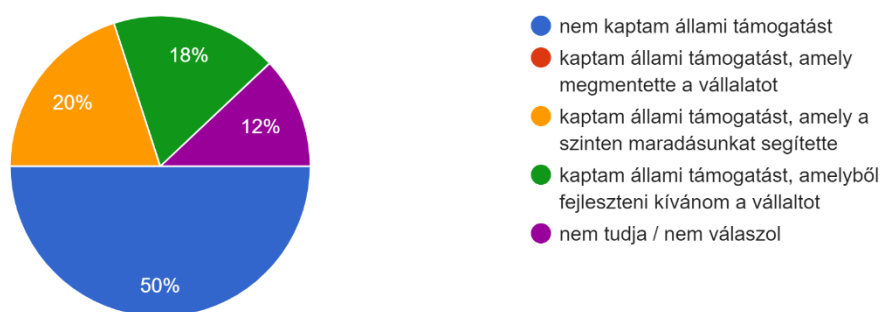
Az "Újraindítási Akcióterv" keretében az ipari vállalkozások számára hitelprogramok és pályázati lehetőségekkel segített a kormány, amelyek segítségével a vállalkozók biztosítani tudják a termelési folyamatokat, valamint a fejlesztéseket. Az intézkedések és támogatások között szerepelnek még az áfa-kedvezmények, az adójóváírások, az állami beruházások, valamint az ipari kutatás-fejlesztési projektek finanszírozása is. Az ipari szektorban a munkahelyek védelme érdekében különböző támogatási programokat hoztak létre, amelyek révén a vállalkozások támogatást kaphattak a bérek és a munkavállalók járulékok fizetésére.

A magyar kormány az agráriumot érintően számos intézkedést és támogatást hozott létre a koronavírus-járvány gazdasági hatásainak enyhítése érdekében. Az intézkedések között szerepelnek az áfa-kedvezmények, a területalapú támogatások gyorsabb folyósítása, a mezőgazdasági beruházások támogatása, valamint az agrár-kis- és középvállalkozások hitelprogramjai. A kormány a járványhelyzet miatt az adófizetők számára is lehetővé tette a késedelmes fizetési lehetőséget, valamint bővítette a hitelprogramokat a gazdálkodók likviditási helyzetének javítása érdekében. A mezőgazdasági kis- és középvállalkozások támogatására létrehozták a "Mentőöv" programot is, amely keretében a vállalkozások szabad felhasználású hitelt kaphattak a működési költségek fedezésére.

A szolgáltatási szektorra nem túlzottan volt eddig jellemző az állami támogatás, azonban a koronavírus helyzetre való tekintettel az állam igyekezett segítségére lenni a szolgáltatói szektorban szereplő vállalkozásokra is, ezek közül néhányan sikeresen jutottak hozzá állami támogatásokhoz.

Amennyiben kapott állami támogatást ez milyen szinten befolyásolta a vállalat talponmaradását/ megerősödését? Kérem fejtse ki néhány mondatban.

50 válasz

26. ábra Állami támogatás hatása a megkérdezett vállalkozásokra

Forrás: saját felmérés

A válaszok alapján nem volt olyan vállalkozás, amely tönkrement volna állami támogatás nélkül. 10 cég esetében a stagnálást, szinten maradást segítették a támogatások, míg 9 esetben a támogatások felhasználásával fejlesztéseket is indítottak. A vállalkozások több mint fele azonban nem kapott vagy nem igényelt állami segítséget, így saját erejükre támaszkodva próbálták átvészelni a válságot.

7 Következtetések és javaslatok

A vállalkozások életét nagymértékben befolyásolta a pandémia, némely vállalkozás tudott előnyt kovácsolni, viszont van, akit annyira negatívan érintett, hogy a vállalkozással is fel kellett hagynia. Ezen vállalkozások többségében a vendéglátóiparban és a turizmusban vannak, viszont némely a szórakoztatóiparban lévő vállalkozás is komolyan megsínylette a koronavírus gazdasági befolyása. Sok vállalkozás arra igyekezett törekedni, hogy ne veszítsen többet a szükségesnél, sem árbevételben, sem pedig foglalkoztatottak létszámában. Ennek tudatában a négynapos munkahetek bevezetését, avagy később munkanap áthelyezést alkalmaztak. Egy véleményem szerint igen komoly, akár pozitívnak is nevezhető hozadék volt a szellemi munkavállalásban az otthoni munka bevezetése, az idegen kifejezéssel Home Office lehetősége pozitívan befolyásolta az emberek teljesítményét. Kevesebb külső „zavaró” inger érte a munkavállalót, így hatékonyabb munkavégzésre volt képes, mint a munkahelyeken.

Sajnos a káros hatás folyamatos gyűrűzése is gondot okozott, egy idő után már nyersanyaghiány is fellépett, például a vasiparban komoly gondokat okozott az acél hiánya. A megrendelések visszaestek, ami nyilván a logisztikára is hatott, így kevesebb volt a szükséges szállítmányozás. Az ilyen események a jázság vállalkozásait is érintették, minden vállalkozó igyekezett ezen időszak alatt a túlélésért küzdeni. A Pandémiát tekintve azért voltak pozitív hatások is, például az e-kereskedelem komoly fejlődésnek indult. Egyre nagyobb teret nyertek az online rendelések és a házhozszállítások, ez a Jázságban is érezhető volt, ám ez többségében a vendéglátóiparban volt pozitív hozadék.

A munkavállalók száma csak csekély mértékben csökkent, mely talán annak is köszönhető, hogy a vállalkozások felismerték a tényt, miszerint nem érdemes csökkenteni a munkavállalók számát. Ez amiatt sem érdemes, mert a pandémia után a vállalkozások új erőre kapnak, mely növekvő igényeket tud generálni, a növekvő igényeket pedig minél gyorsabban érdemes kiszolgálni. A dolgozói létszám csökkentése ellen megfelelő lehetőséget nyújt a 4 napos munkahét bevezetése. A csökkentett munkanapos hetek mellett, bár nem a gazdasági tevékenységhez tartozik, de könnyebb leltárat tartani. Az éves, havi, avagy heti leltárok részei a vállalkozásoknak, esetlegesen érdemes lehet azok számára, akik éves leltárokat tartanak, áttérni a pandémia alatt a havi, avagy heti leltárakra. A „feleslegesség” való munkavállalók elvégezhetik ezen feladatokat. Azért tartom fontosnak az ilyen irányú törekvéseket, mert pontosabb képet lehet kapni a vállalkozások kész, - és felkész termékeiről, alap avagy segédanyagokról, valamint az eszközeiről. A leltárok mellett akár

olyan alacsony költségvetésű beruházásokat is végbe lehet vinni, amely nem jár megterhelő pénzügyi befektetéssel, esetleg tereprendezés, vagy éppen festés. A szellemi dolgozókat be lehet vonni olyan tevékenységekbe, amelyek segítik a felkészülést az újra jelentkező gazdasági nehézségekre, például a vállalkozás készíthet egy hasonló esetekre alkalmazható válságtervet. A válságterv amiatt is jó, mert a cég fel tud készülni a jövőben kialakuló gazdasági nehézségekre. Esetlegesen lehet vizsgálatokra támaszkodva elemezni a versenytársakat és a piacot, továbbá érdemes lehet olyan gazdasági kalkulációkat készíteni, amely akár egy jövőbeni bővítés lehetőségét is előkészítik.

A beruházások időbeli megtervezése jó lehetőséget nyújt a pandémia utáni időszak újraindítására, ez motiváló is lehet a dolgozók számára, hiszen a saját ötleteik megvalósítása nagymértékben befolyásolhatja például a termelékenységüket, fontosnak érezhetik a munkájukat. Pozitív hozadéka lehet a reális ötletek megvalósításának, akár gyártósori áthelyezések, más technológiák bevezetése. A vállalkozások véleményem szerint nem fordítanak elegendő figyelmet a kutatás és fejlesztés lehetőségeire, egy ilyen időszakot érdemes lehet erre is fordítani. A vállalkozásnál dolgozó szakemberek kiaknázatlan tulajdonságait fel lehet használni a szakterületükön végzett elemzésekkel. A meglévő folyamatok átvizsgálását is el lehet végezni, esetlegesen a piac jelenlegi lehetőségeihez mérten optimalizálni. El lehet végezni a munkaterületek munkavédelmi felülvizsgálatát, megvizsgálni az egyre bővülő és korszerűsített munkavédelmi előírásokat, akciótervet készíteni ezek bevezetésére, megtervezni azok időbeli megvalósítását. El lehet végezni az éves, féléves karbantartási munkálatokat, műszaki felülvizsgálásokat.

Érdemes lehet akár oktatásokra, online tréningekre használni az időszakot, például informatikai továbbképzéseket tartani. A vállalkozások által alkalmazott vállalatirányítási rendszer kiaknázatlan lehetőségeit feltérképezni. Akár meg lehet szervezni belső átképzéseket, melyek segítségével univerzálisabb szaktudású munkavállalóink lesznek. A dolgozók irányított átképzése a később beérkező, növekvő igények gyorsabb kiszolgálását is elő tudja segíteni.

8 Összefoglalás

Szakedolgozatomban a koronavírus-járvány jávsági vállalkozásokra gyakorolt hatását vizsgáltam. Dolgozatomban a bevezetést követően ismertettem a téma szakirodalmi háttérét. Bemutattam a válságot és annak különféle értelmezését, fajtáit majd a válságkezelés elméletét.

Bemutattam a Keynes-i modellt és a Monetarizmust, valamint elemeztem a 2008-as világgazdasági válságot. Ezt követően bemutattam a koronavírus-járvány okozta válság sajátosságait, valamint azt, milyen hatást gyakorolt a vállalkozásokra és a világra, ezen belül, hogy hatott Magyarországra és a magyar gazdaságra.

A szakirodalomfeldolgozást követően a kutatásom anyag és módszertanát mutattam be. A szakedolgozatomban 50 vállalkozás válaszát dolgoztam fel, melyek a három fő szektorra oszthatók (ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás). Ezt követően bemutattam a Jávságot, annak rövid történetét, településeit és a térséget legjobban meghatározó vállalkozásokat. Elemeztem a Jávság munkaerőpiacának alakulását – a két járás megoszlása alapján – a járvány előtti és az azt követő időszakot is, majd elvégeztem a 24 kérdéses kérdőív kiértékelését.

A jelenleg zajló válság egyértelműen megállapítható, hogy külső tényező hatására alakult ki, ez pedig a koronavírus-járvány. Az elmúlt években eszközölt állami beavatkozások ugyan a járvány terjedését sikeresen megállították, azonban a káros gazdasági hatásait nem sikerült minden téren megfékezni. Egyértelműen megállapítható, hogy a koronavírus-járvány okozta negatív gazdasági hatásokat jelenleg is érezzük. A szakértők szerint a járvány kitörését követően még 5-6 évig érezhetők lesznek a vilá járvány által okozott gazdasági zavarok. A jelenlegi válság sok területen eltér a legutóbbi, a történelem talán legnagyobb gazdasági válságától abban, hogy ezt egy egészségügyi romlás előzte meg. A gazdasági szereplők ebben az esetben sajnos csendes elszenvedői voltak a válságnak, míg a 2008-as válság esetében inkább kiváltói. Az állami beavatkozások leginkább a turizmus, a vendéglátás, a szálloda-ipar, a rendezvényszervezés területén érzékelhetők, ugyanakkor a közvetett hatások várhatóan szerteágazóak lesznek. Ez abból is következtethető, hogy más ágazatok is érzik a válság hatásait. A gazdasági szervezetek és a háztartások bizonytalan pénzügyi helyzete a foglalkoztatási, beruházási és fogyasztási döntésekre egyaránt visszafogó hatással lehet. Ez annak is köszönhető, hogy sok háztartás elkezdte felélni megtakarításait, a lezárásoknak köszönhetően pedig több alternatív megoldást találtak a

fogyasztók. Sajnos elmondhatjuk, nemcsak a gazdasági életre, hanem a mentális és lelki állapotokra is hatással volt a világjárvány.

Végezetül elmondható, hogy a koronavírus-járvány rengeteg negatív hatást fejtett ki Magyarország és a jászági régió területére egyaránt. Az elemzésből kiderül, hogy a tendencia hasonlóképpen alakult a Jászságban mint az ország vállalkozásainál. A vállalalkozási szektorok közül a legnagyobb gondok a szolgáltatási szektorban lelhetők fel, a vendéglátás és a turizmus, ami komoly károkat szenvedett. Az is látható, hogy az árbevételek és a gazdasági helyzet helyreállítását illetően a vállalkozások pesszimista várakozással tekintenek a jövőbe. A legtöbb vállalkozás a túlélésre törekszik, igyekeznek a gazdasági tevékenységüket, ha nem is maximális profittal, de legalább pozitív mérleggel zárni, mely amiatt is fontos a szereplők számára, mert a negatív hatásokat valószínűleg a későbbiekben is érzéklni fogjuk még.

Irodalomjegyzék

Adó online. (2020. 08 14). Letöltés dátuma: 2021. 12 20, forrás: Nagyot ütött a vírus a magyar gazdaságon: <https://ado.hu/cegvilag/nagyot-utott-a-virus-a-magyar-gazdasagon/>

Bartalkovics, G. (2015). *Válságok a globalizált nemzetközi pénzügyi rendszerben.* Sopron, Magyarország: Nyugat-magyarországi Egyetem.

Csaba, L. (2018). *Válság, Gazdaság, Világ.* Debrecen: Éghajlat Könyvkiadó Kft.

Csizmadia, P., & Illéssy, M. (2020). *A nagy leállás: a magyar munkahelyek közel fele került.* Letöltés dátuma: 2021. 12 20, forrás: https://szociologia.tk.hu/uploads/files/Csizmadia-Illessy_A_virus_es_a_munka-F.pdf

Elemzés Központ. (2023. 01 06). Letöltés dátuma: 2023. 02 18, forrás: Pénzügyi válság: A 2008-as gazdasági válság hatásai, következménye: <https://elemzeskozpont.hu/penzugyi-valsag-2008-gazdasagi-valsag-hatasai-kovetkezmenye>

elemzeskozpont.hu. (2023. 01. 31.). Forrás: <https://elemzeskozpont.hu/gazdasagi-valsag-hogyan-alakul-ki-elorejelzesi-modszerek>

Erdős, T. (1996). *A keynesi elméleti rendszer és a válságkezelés.* Budapest: Napvilág Kiadó.

Friedman, M., & Schwartz, A. J. (1963). *A Monetary History of the United States.* Princeton: Princeton University Press.

HVG.hu. (2018. 09 15). Letöltés dátuma: 2023. 02 14, forrás: Tíz éve omlott össze a világ - csak ezt akkor még nem láttuk: https://hvg.hu/gazdasag/20180915_valsag_lehman_brothers_hitelezes_krach_evfordulo

Jász-Nagykun-Szolnok megye 50 legjelentősebb cége. (2018). Magyarország. Letöltés dátuma: 2023. 03 10, forrás: https://www.iparkamaraszolnok.hu/wp-content/uploads/2018/11/TOP50_2018_HU_WEB.pdf?fbclid=IwAR3NySco0oHPWosrWrVA9HjV0-6On41gavMfqrjCzzljV8snRC28nbymh3s

Jász-Nagykun-Szolnok megye 50 legjelentősebb cége. (2019). Magyarország. Letöltés dátuma: 2023. 03 10, forrás: <https://www.iparkamaraszolnok.hu/wp->

- content/uploads/2019/12/TOP50_2019_HU_WEB.pdf?fbclid=IwAR3zy1rdFabdOunQq4OOpeKqqtXLN7pKHbLIIceDX-zlK-jrngobkb8dXO8
- Jász-Nagykun-Szolnok megye 50 legjelentősebb cége. (2020). Magyarország. Letöltés dátuma: 2023. 03 10, forrás: https://www.iparkamaraszolnok.hu/wp-content/uploads/2021/10/TOP50_2020_HU_web.pdf?fbclid=IwAR3ku7LxP_S8gDRGvVPG45icuqoORCf14KjmEfi9rxl_vydQoDEN0j5Q56E
- Juhász, P., & Szabó, Á. (2021). A koronavírus-járvány okozta válság vállalati kockázati térképe az első hullám hazai tapasztalatai alapján. *Közgazdasági Szemle*, LXVIII. évf., 2021. különszám (126. o.).
- Kapička, M., & Rupert, P. (2020.). *Labor Markets during Pandemics*. Santa Barbara: UC Santa Barbara. Letöltés dátuma: 2021. 12 22, forrás: http://www.covid-19-research-conduit.org/wp-content/uploads/2020/04/Kapi%C4%8Dka_Rupert_Epidemics_latest.pdf
- Katits, E. (2000). A vállalati válságkezelés pénzügyi módszerei. Budapest: Perfect.
- Kelly, J. (2020. 03 19). *The Coronavirus Effect: Here Are The Jobs That Will Be Added And Lost*. *Forbes*. 2020. Letöltés dátuma: 2021. 12 20, forrás: Forbes: <https://www.forbes.com/sites/jackkelly/2020/03/19/the-coronavirus-effect-here-are-the-jobs-that-will-be-added-and-lost/#6048ea4b2a1c>
- Keynes, J. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. New York: Harcourt, Brace andcompany.
- Kovács, Á., & Zsigmond, T. (2020). *A Covid 19 világjárvány hatásai a V4 országainak gazdaságára*. Szlovákia, Komárom: J. Selye University.
- KSH. (2021. 01 01). Letöltés dátuma: 2022. 02 02, forrás: Magyarország Helységnevtára: https://www.ksh.hu/apps/hntr.main?p_lang=HU
- KSH. (2021. 11 16). *Az egy évvel korábbihoz viszonyítva 6,1, az előző negyedévhez képest 0,7%-kal nőtt a gazdaság teljesítménye*. Forrás: Hivatal, Központi Statisztikai: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/gde/gde2109.html>
- Lányi, B. (1897). *A Pallas nagy lexikona XVI. kötet Téba-Zsuzsok*. Budapest: Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság.
- Madár, I. (2020. 03 02). *Portfólió*. Letöltés dátuma: 2021. 12 20, forrás: Hoz-e a koronavírus gazdasági válságot?: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200302/hoz-e-a-koronavirus-gazdasagi-valsagot-417659>
- Mellár, T. (2010). Válaszút előtt a makroökönómia? *Közgazdasági Szemle* LVII. évf., július-augusztus, 591-611.

- MNB. (2020). *Az MNB koronavírus-járvány gazdasági hatásait vizsgáló vállalati felmérésének eredményei*. Letöltés dátuma: 2021. 12. 20, forrás: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/az-mnb-koronavirus-jarvany-gazdasagi-hatasait-vizsgalo-vallalati-felmeresenek-eredmenyei>
- Montenovo, L., Jiang, X., Lozano Rojas, F., M. Schmutte, I., I. Simon, K., A. Weinberg, B., & Wing, C. (2020). *Determinants of disparities in covid-19 job losses*. Cambridge: National Bureau of Economic Research. Letöltés dátuma: 2021. 12. 21, forrás: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27132/w27132.pdf
- Nábelek, F., Bocsák, D., Horváth, Á., & Széll, K. (2021). *A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2021. áprilisig - válságkezelő eszközök alkalmazása és az árbevétel alakulása*. Budapest: MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet.
- netfolio.hu*. (2009. 03. 20). Letöltés dátuma: 2021. 12. 13, forrás: https://www.netfolio.hu/befektetesi_tippek/valsagtortenelem
- Péter, Juhász & Ágnes, Szabó. (2021). *Közgazdasági szemle*. Forrás: <http://real.mtak.hu/133482/1/07JuhaszSzaboA.pdf>
- Portfolio*. (2020. 03. 23). Letöltés dátuma: 2021. 12. 20, forrás: Ez a koronavírus 5 legsúlyosabb gazdasági hatása Magyarországon és Európában: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200323/ez-a-koronavirus-5-legsulyosabb-gazdasagi-hatasa-magyarorszagon-es-europaban-421110>
- Richardo, D. (1817). *On the Principles of Political Economy and Taxation*. London: John Murray Albemarle-Street.
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London: Methuen & CO. LTD.
- Stop The Traffik*. (2020. 03. 24). Letöltés dátuma: 2021. 12. 20, forrás: CORONAVIRUS AND THE LABOR MARKET. What this means for business? 2020.: <https://www.stopthetraffik.org/coronavirus-labour-market-means-business/>
- Székely, Z. (2009). *A vállalati válságok kialakulásai és a prevenciók módszerei*. Magyarország: Miskolci Egyetem.
- Szepesi, B., & Pogácsás, P. (2021). *A koronavírus-járvány hatása a magyar vállalkozásokra*. Mathias Corvinus Collegium – Vállalkozáskutató Műhely: Evolúció – Megújuló Vállalkozások Programja IFKA Közhasznú Nonprofit Kft.

Mellékletek

1 sz. melléklet: Felhasznált kutatási kérdőív

A koronavírus-járvány hatásai a jászberényi kistérség vállalkozásaira

Tisztelt Kitöltő!

Oláh Szabolcs Balázs vagyok, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem végzős Gazdálkodási és menedzsment szakos hallgatója. Tisztelettel kérem, hogy a kérdőív kitöltésével segítse szakdolgozatom elkészítését, melynek címe: A koronavírus-járvány hatásai a jászberényi kistérség vállalkozásaira. A kérdőív kitöltése teljes mértékben önkéntes és anonim, tehát semmilyen, az Ön vállalkozásának azonosítását lehetővé tevő információ megadására nincs szükség.

Amennyiben bármilyen kérdés vagy észrevétel felmerülne, kérem az alábbi e-mail címen jelezze:

olah.szabolcs.1996@gmail.com

A kutatásban való részvételét és segítségét ezúton is hálásan köszönöm!

Tisztelettel: Oláh Szabolcs Balázs

** Kötelező kérdés*

1. Mi a vállalat fő tevékenysége? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- szolgáltatás
- ipar
- mezőgazdaság

2. Hol van a vállalat székhelye? *

3. Mekkora a vállalat létszáma? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 9, vagy kevesebb fő
- 10 - 49 fő között
- 50 - 249 fő között
- 250 főnél több

4. Tapasztalt-e változást a vállalat árbevételében a koronavírus miatt? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 1 - 10% csökkenés
- 11 - 30% csökkenés
- 31 - 50% csökkenés
- 50%-nál nagyobb csökkenés
- növekedést tapasztaltam
- nem tapasztalt változást
- nem tudja / nem válaszol

5. A koronavírus-járvány lecsengését követően (függetlenül attól, hogy az mikor következik be) milyen időtartamon belül számít a járvány előtti utolsó időszak árbevételi szintjének újbóli elérésére? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- azonnal
- 1 hónap
- 1 - 3 hónap
- 3 - 6 hónap
- 6 - 12 hónap
- 1 éven túl
- soha
- nem tudja / nem válaszol

6. A koronavírus miatt változott, változik-e a termékének, szolgáltatásának ára a járvány előtti időszakhoz képest? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nem változott és nem is tervezi
- 10%-nál kisebb növelés
- 10 - 30% közötti növelés
- 31 - 50% közötti növelés
- 50% feletti növelés
- indokolt lenne, de nem emelte az árakat
- árcsökkenés
- nem tudja /nem válaszol

7. Tapasztalt fennakadást a vállalat termelési/szolgáltatási folyamatában a koronavírus okozta beszállítói problémák miatt? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- tapasztalt fennakadásokat
- nem tapasztalt fennakadásokat
- nem tudja / nem válaszol

8. Mely ország(ok)ból érkező szállítások miatt volt/számít fennakadás(okra)? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- belföld
- Olaszország, Spanyolország, USA
- Németország, Franciaország, Kína, Irán,
- Egyesült Királyság, Ausztria, Svájc, Belgium, Hollandia, Kanada, Törökország, Dél-Korea
- Svédország, Norvégia, Portugália, Izrael, Brazília, Ausztrália
- más ország

9. Mennyiben változtatták az alkalmazottak számát a koronavírus kezdete óta? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nem változtatott
- 1 - 5% - os csökkentés
- 5 – 10% - os csökkentés
- 10 – 30% - os csökkentés
- 30% feletti csökkentés
- a létszám növelését tervezi
- nem tudja / nem válaszol

10. Milyen munkarenddel, távmunkával, szabadsággal kapcsolatos különleges * intézkedéseket vezetett be?

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- távmunka
- részmunkaidő
- fizetett szabadság
- létszámcsökkentés
- fizetés nélküli szabadság
- túlmunka
- létszámbővítés
- egyéb
- nem tudja

11. Mennyire megoldható az otthoni munkavégzés a vállalatánál? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- egyáltalán nem oldható meg
- kismértékben megoldható
- többségében megoldható
- teljes mértékben megoldható
- nem tudja / nem válaszol

12. Mi akadályozza az otthoni munkavégzést a vállalatnál? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- tevékenység jellege
- szervezeti nehézségek
- otthoni infrastruktúra hiánya
- infrastruktúra hiánya
- egyéb ok
- nincs akadálya
- nem tudja

13. Mennyi ideig tudta fenntartani a koronavírus járvány megjelenése előtti alkalmazotti létszámot a szabályozás engedte keretek közt (szabadságolás, távmunka stb.), a járvány megjelenését követően (2020 március)? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 1 hónapnál rövidebb ideig
- 1 – 2 hónapig
- 3 hónapnál tovább
- nem tudja / nem válaszol

14. Volt-e szüksége vállalkozásnak folyószámlahitel felvételére (vagy a meglévő keret nagyobb kihasználására) az alkalmazottak megtartása érdekében? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen volt szükség
- nem volt, de várhatóan szükség lesz rá
- leépít
- nem tudja / nem válaszol

15. Okozott-e a vállalatnál likviditási (fizetőképességgel kapcsolatos) problémát a koronavírus? Ha igen, milyen mértékűt? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nincs likviditási probléma
- 1 – 10 napos késedelem
- 11 – 20 napos késedelem
- 20 napnál hosszabb késedelem
- Teljes fizetéseképtelenség
- nem tudja / nem válaszol

16. Mennyi ideig tudná fenntartani fizetőképességét, ha nem lenne a vállalatnak árbevétele? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- maximum 1 hétig
- maximum 1 hónapig
- 1 hónapon túl
- nem tudja / nem válaszol

17. Milyen lehetőségei lennének, ha hónapokig jelentősen csökkenne a vállalat árbevétele? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- tartalékok felhasználása
- HR optimalizálás
- szállítói tartozások átütemezése
- hitelfelvétel
- tagi kölcsön
- nem lenne lehetősége
- egyéb
- nem tudja

18. A bevételek csökkenése miatt (amennyiben volt ilyen) az alábbiak közül milyen *
fizetési kötelezettségének nem tudott teljes mértékben eleget tenni az elmúlt 2
évben? (több is megjelölhető)

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- adó / járulék
- munkabér
- szállítói számlák
- hiteltörlesztés
- közüzemi számlák
- hitelre volt szükség
- tartalék fedezte
- nem volt likviditási probléma
- nem csökkent a bevétel
- egyéb
- nem tudja

19. Vállalkozása rendelkezik beruházási hitellel? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
- nem
- nem tudja/nem válaszol

20. Milyen típusú beruházási hitellel rendelkezik a vállalkozás? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- NHP
- piaci alapú
- más támogatott hitel
- nem ismeri a hitel konstrukcióját
- egyéb
- nem tudja / nem válaszol

21. Tervez-e hitelt felvenni beruházási célra (ingatlan-, jármű- és gépvásárlás) az idei (2022) évben? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nem tervezett
- tervezett, de körülmények miatt elhalasztotta
- igen a korábbi évekhez képest változatlanul
- igen, de kisebb összegben mint az korábban meghatároztuk
- tervezünk beruházni, de hitelfelvétel nélkül
- nem tudja/ nem válaszol

22. A jelenlegi helyzetben mennyire tartja fontosnak az alábbi szempontokat, ha hitellel kívánja áthidalni likviditási nehézségeit? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

	nagyon fontos	fontos	kevésbé fontos
Legalább 1 évig ne kelljen törleszteni	☐	☐	☐
Kedvező (2% alatti) kamat	☐	☐	☐
Gyors ügyintézés	☐	☐	☐
Elektronikus ügyintézés	☐	☐	☐

23. Kapott-e állami támogatást a járvány ideje alatt vállalkozása megerősítéséhez? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem
 nem tudja / nem válaszol

24. Amennyiben kapott állami támogatást ez milyen szinten befolyásolta a vállalat talponmaradását/ megerősödését? Kérem fejtse ki néhány mondatban. *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nem kaptam állami támogatást
 kaptam állami támogatást, amely megmentette a vállalatot
 kaptam állami támogatást, amely a szinten maradásunkat segítette
 kaptam állami támogatást, amelyből fejleszteni kívánom a vállalatot
 nem tudja / nem válaszol

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

Google Űrlapok

Ábrajegyzék

1. ábra A koronavírus gazdasági hatásainak csatornái.....	15
2. ábra A globális GDP-k előrejelzése (%) a recessziók során.....	18
3. ábra A GDP Volumenváltozása (az előző év azonos negyedévéhez képest)	19
4. ábra Vállalkozás árbevétele 2020-ban, 2019-hez képest, (%), (N=2458)	22
5. ábra A válaszadóvállalkozások tevékenységi köreinek megoszlása.....	24
6. ábra A vállalatok létszáma az összes kitöltés tekintetében.....	25
7. ábra A válaszadó vállalatok székhely szerinti megoszlása	26
8. ábra A Jászság elhelyezkedése Magyarországon.....	28
9. ábra A vállalkozások megoszlása a megye járásaiban 2018-ban.....	32
10. ábra A vállalkozások megoszlása a a megye járásaiban 2019-ben.....	32
11. ábra A vállalkozások megoszlása a megye járásaiban 2020-ban.....	33
12. ábra Árbevétel változása a megkérdezett vállalatoknál	36
13. ábra A termékek és szolgáltatások árainak változása	38
14. ábra Fennakadások tapasztalása a megkérdezett vállalatoknál.....	39
15. ábra Alkalmazottak számának változása a megkérdezett vállalatoknál	39
16. ábra A megkérdezett vállalatoknál a távmunka lehetősége	40
17. ábra A távmunka akadályai a megkérdezett vállalatoknál.....	40
18. ábra Az árbevételi szint újbóli elérése való várakozása a vállaltoknak.	41
19. ábra Likviditási probléma kérdése a megkérdezett vállalkozásoknál.....	42
20. ábra Fizetőképesség fenntartása árbevétel kiesése esetén	42
21. ábra Volt-e szüksége a vállalkozásnak folyószámla hitelre.....	43
22. ábra Beruházási hitel a megkérdezett vállalkozások esetében.....	43
23. ábra Beruházási hitelek típus szerint.....	44
24. ábra Hitel felvétel tervezése a megkérdezett vállaltoknál.....	44
25. ábra A megkérdezett vállalkozások állami támogatásban való részesülése	45
26. ábra Állami támogatás hatása a megkérdezett vállalkozásokra	46

Függelék

Szent István Campus, Gödöllő
 Cím: 2100 Gödöllő, Páter Károly utca 1.
 Tel.: +36-28/522-000
 Honlap: <https://godollo.uni-mate.hu>

4. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott Oláh Szabolcs Balázs, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem,

Gödöllői Campus,

Gazdálkodási és menedzsment szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év május hó 03 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védelemre javaslok / nem javaslok*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

 Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Oláh Szabolcs Balázs
A Hallgató Neptun kódja: HGDDY0
A dolgozat címe: A koronavírus-járvány hatásai a jászberényi kistérség vállalkozásaira
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Gazdaságtudományi Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Jászberény 2023 év május hó 03 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

**A ZÁRÓDOLGOZAT/SZAKDOLGOZAT/DIPLOMADOLGOZAT
TARTALMI KIVONATA**

A koronavírus-járvány hatásai a jászberényi kistérség vállalkozásaira

Oláh Szabolcs Balázs

Gazdálkodási és menedzsment szak, BA , levelező

Agrár és Élelmiszergazdasági Intézet

Belső témavezető: Dr. Horváth Zoltán, egyetemi docens

Szakdolgozatomban a koronavírus-járvány jászberényi kistérségekre gyakorolt hatását mutatom be.

Azért választottam ezt a témát, mivel jászberényiként, kutatásommal szeretnék segíteni a környék vállalkozásainak, ezáltal a Jászságnak és a jászsági embereknek. Emellett pedig a gazdasági döntéshozóknak is szeretnék egy visszacsatolást, illetve javaslatokat megfogalmazni, ami esetlegesen nemcsak a mi térségünk javát szolgálja, hanem az ország más hasonló gazdasági környezettel rendelkező térségét is.

Kutatásom során 50 vállalat válaszait elemeztem melyből általános következtetéseket vontam le a jászság gazdasági szereplőire vonatkozóan. Elmondható, hogy a koronavírus-járvány rengeteg negatív hatást fejtett ki Magyarország és a Jászsági régió területére egyaránt. Az elemzésből kiderül, hogy a tendencia hasonló képen alakult a Jászságban mind az ország vállalkozásainál.